Улуг Октябрьның 50 чылы

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, ХАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттингеН

1967 ч.
АПРЕЛЬ
18
ВТОРНИК
№ 91 (6728).

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

Лениннинг тургусканы, Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязы делгерезин!

Бистиң чуртувуска коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге чаа-чаа тиилелгелерже бурунгаар!

1967 ЧЫЛДЫҢ МАЙ 1-ГЕ СЭКП ТК-НЫҢ КЫЙГЫРЫГЛАРЫ

1. Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү-бүгү делегейниң ажылчын аңгызының чаңгыс эвиниң болгаш ажы-дуңма өзүзүнүң хүнү — Май 1-зи делгерезин!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

2. Мөңгеде дириг, улам-на тиилеп турар революсчу өредиг — марксизм-ленинизм делгерезин!

3. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Улуг Октябрьның 50 чылынга алдар кылдыр социалистиг чарышты калбаа-биле нептередиңер!

Алдарлыг юбилейни коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа чедиишкиннер-биле уткуулуңар!

4. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бистиң улуг Төрээн чуртувустуң экономиктиг күчүзүн болгаш намгаланыр аргазын улгаттырыңар! СЭКП-ниң XXIII съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш, беш чыл планын күүседир дээш улам улуг күжениишкинниг демисежиңер!

5. Бүгү делегейниң ажылчын аңгызының болгаш ажылчы чоннарының дайынчы авангарды — ажы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партияларга чалбышты байыр!

6. Марксизм-ленинизмге болгаш пролетаржы интернационализмге үндезилээш, делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң чаңгыс эви болгаш сырый каттыжышкыны делгерезин!

7. Социализм чурттарының улустары, национал-хосталгалыг демиселди чорудуп турар улустар, делегейниң ажылчы чоннары! Империализмге болгаш колониализмге удур, национал хосталга дээш, тайбың, демократия болгаш социализм дээш демиселге күжениишкиннериңерни каттыштырыңар!

8. Бүгү чурттарның улустары! Дайынның империалистиг кыпсыкчыларының чимженишкиннерин сойгалап илередиңер! Чепсегленишкиннерни эңдере бүдүрер чорукту соксадыр, ядролуг чепсекти хорудаар, чепсеглениишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дужурер, бүгү делегейге тайбың дээш демиселди күштелдириңер!

9. Делегейниң улустары! Вьетнам улуска удур Американың Каттышкан Штаттарының агрессчи дайынын соксадыры дээш демисежиңер! ВДР-ни бомбалаарын чугаа чокка соксадырын болгаш Мурнуу Вьетнамдан америк шериглерни доп-дораан үндүрерин негеңер!

Маадырлыг вьетнам улус-биле делегей эп-сеткил каттыштырылгазы калбарып база быжыгып турзун!

10. Европаның улустары! Европа дипке тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаар талазы-биле ажыктыг хемчеглерни боттандырар дээш демисежиңер!

11. Делегейниң улустары! Барыын-герман милитаристерге болгаш өжээнзиректерге ядролуг чепсекти бээринге удур, улустарның тайбыңынга болгаш айыыл чок чоруунга кыжанып турар ГФР-де неонацисчи күштерниң өзеринге удур демисежиңер!

12. Делегейниң ажылчын аңгызының болгаш бүгү ажылчы чоннарының кол чаалап алыышкыны — делегейниң социалистиг системазы делгерезин!

Социализм чурттарының улустарының сырый каттыжышкыны, ажы-дуңмалышкы найыралы болгаш чаңгыс эви быжыгып турзун!

13. Социализмни тургузуп турар Болгар Улус Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш болгар улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

14. Социализмни тургузуп турар Венгр Улус Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш венгр улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

15. Социализмни тургузуп, боттарының төрээн чурттунуң хосталгазы, хамаарышпас чоруу болгаш чаңгыс эви дээш, америк агрессорларга удур маадырлыг демисежип турар Вьетнам Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш вьетнам улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

16. Социализмни тургузуп турар Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет Эвилелиниң болгаш ГДР-ниң улустарының аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

17. Социализмни тургузуп турар Кыдат Улус Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш кыдат улустарның аразынга найырал база кады ажылдажылга дээш!

18. Социализмни тургузуп, демократтыг эгелерге боттарының төрээн чуртун тайбың каттыштырар дээш демисежип турар Көрей Улус-Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш көрей улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

19. Социализмни тургузуп турар Куба Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш куба улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

20. Социализмни тургузуп турар Моол Арат Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш моол улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

21. Социализмни тургузуп турар Польша Улус Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш польша улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

22. Социализмни тургузуп турар Румынияның Социалистиг Республиказының ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш румын улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

23. Социализмни тургузуп турар Чехословак Социалистиг Республиканың ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш чехословак улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

24. Социализмни тургузуп турар Югославияның Социалистиг Федеративтиг Республиказының ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш югослав улустарның аразында мөңге, бузулбас найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

25. Социализмни тургузуп турар Албанияның Улус Республиказының ажылчы чоннарынга ажы-дуңманың байыры! Совет болгаш албан улустарның аразынга найырал дээш!

26. Хамаарышпас, национал, демократтыг күрүнени тургузуп, бодунуң чуртунуң хөгжүлдезиниң социалистиг оруу дээш демисежип турар Каттышкан Араб Республиканың улузунга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Каттышкан Араб Республиканың улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп, быжыгып турзун!

27. Хамаарышпас, национал, демократтыг күрүнени тургузуп, бодунуң чуртунуң социал депшилгези дээш демисежип турар Алжирниң улузунга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Алжир Улус Демократтыг Республиканың улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп, быжыгып турзун!

28. Хамаарышпас, национал, демократтыг күрүнени тургузуп, бодунуң чуртунуң социал депшилгези дээш демисежип турар Сирия Араб Республиканың улузунга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Сирия Араб Республиканың улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп, быжыгып турзун!

29. Бодунуң хамаарышпас, демократтыг күрүнезин тургузар дээш, бодунуң чуртунуң социал депшилгези дээш демисежип турар Бирманың улустарынга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Бирманың улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп, быжыгып турзун!

30. Хамаарышпас, национал, демократтыг күрүнелерни тургузуп, боттарының чурттарының социал депшилгези дээш демисежип турар Гвинеяның, Малиниң, Конгонуң (Браззавиль) улустарынга изиг байыр! Совет Эвилелиниң улустарының болгаш Гвинеяның, Малиниң, Конгонуң улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп, быжыгып турзун!

31. Хосталга болгаш хамаарышпас чоруг дээш, даштыны холгаарлаашкынга удур эрес-маадырлыг демиселди чорудуп турар Лаостуң болгаш Камбоджаның улустарынга изиг байыр! Совет Эвилелиниң, Лаостуң болгаш Камбоджаның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп база быжыгып турзун!

32. Индияның ажылчы чоннарынга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Индияның улустарының аразында чаңчыл болган найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп база быжыгып турзун!

33. Пакистанның ажылчы чоннарынга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Пакистанның улустарының аразында найыралчы, чаагай кожа-хелбээ харылзаалар хөгжүп база быжыгып турзун!

34. Индонезияның ажылчы чоннарынга найыралчы байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Индонезияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга хөгжүп база быжыгып турзун!

35. Бодунуң төрээн чуртунуң хосталгазы, хамаарышпас чоруу болгаш чаңгыс эви дээш, америк империализмниң чепсектиг интервенциязынга болгаш антиулусчу саттынычы өзү-чурумга удур маадырлыг демиселди Хосталганың национал фронтузунуң удуртулгазы-биле чорудуп турар Мурнуу Вьетнамның эрес-маадырлыг улузунга изиг байыр!

36. Афганистанның ажылчы чоннарынга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Афганистанның улустарының аразында найыралчы, чаагай кожа-хелбээ харылзаалар быжыгып база хөгжүп турзун!

37. Бодунуң төрээн чуртунуң тайбың катап каттыжары дээш, америк шериглерни үндүрер дээш демисежип турар Мурнуу Көрейниң эрес-маадырлыг улузунга изиг байыр!

38. Боттарының хамаарышпас чоруун болгаш социал депшилгезин быжыглаар, колониализмни бүрүн узуткаар дээш демисежип турар араб чурттарның улустарынга изиг байыр!

39. Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш, империализмге удур эрес-маадырлыг демиселди чорудуп турар Мурнуу Аравияның болгаш Оманның улустарынга изиг байыр!

40. Боттарының хамаарышпас чоруун быжыглаар дээш, национал экономиказын болгаш культуразын хөгжүдер дээш, колониализмге болгаш империализмге удур демисежип турар африка күрүнелериниң улустарынга изиг байыр!

41. Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш, империализмге болгаш расизмге удур маадырлыг демиселди чорудуп турар Анголаның, Мозамбиктиң, «португали» Гвинеяның, Родезияның, Мурнуу Африканың улустарынга изиг байыр!

42. Боттарының чурттарының бүрүн хамаарышпас чоруу дээш, империализмге удур демисежип турар Латин Американың улустарынга изиг байыр!

43. Францияның ажылчы чоннарынга изиг байыр! Совет болгаш француз улустарның чаңчыл болган найыралы болгаш кады ажылдажылгазы бүгү-ниити тайбыңның болгаш Европаның айыыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга быжыгып база хөгжүп турзун!

44. Великобританияның ажылчы чоннарынга найыралчы байыр! Дайын айыылынга удур демиселге Великобританияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының аразында кады ажылдажылга Европаның тайбың хөгжүлдезиниң болгаш бүгү делегейге тайбыңны хандырарының эрге-ажыктарынга хөгжүп база быжыгып турзун!

45. Американың Каттышкан Штаттарының ажылчы чоннарынга найыралчы байыр! АКШ-тың болгаш Совет Эвилелиниң улустарының аразында кады ажылдажылга делегей дайынын болдурбазының сорулгаларынга болгаш бүгү-ниити тайбыңның эрге-ажыктарынга хөгжүп турзун!

46. Италияның ажылчы чоннарынга найыралчы байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Италияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга бүгү-ниити тайбыңның болгаш Европага айыыл чок чоруктуң эрге-ажыктарынга хөгжүп база быжыгып турзун!

47. Совет улус биле Иранның болгаш Турцияның улустарының аразында чаагай кожа-хелбээ харылзаалар хөгжүп база быжыгып турзун!

48. Милитаризмге болгаш фашизмниң катап төрүттүнүүшүнүңе удур демисежип турар Германияның Федеративтиг Республиказының ажылчы чоннарынга болгаш бүгү депшилгелиг күштеринге изиг байыр!

49. Фашистиг диктатураны узуткаар болгаш демократтыг тургузугну тургузар дээш демисежип турар маадырлыг испан улуска изиг байыр!

50. Фашистиг өзү-чурумга удур, хосталга дээш эрес-маадырлыг демиселди чорудуп турар Португалияның демократтыг болгаш депшилгелиг күштеринге изиг байыр!

51. Совет Эвилелиниң улустарының база Австрияның, Швецияның болгаш Швейцарияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!

52. Финляндияның ажылчы чоннарынга изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Финлянд Республиканың улустарының аразында найыралчы чаагай кожа-хелбээ харылзаалар быжыгып, хөгжүп турзун!

53. Совет улустуң болгаш Бельгияның, Голландияның, Грецияның, Данияның, Исландияның, Норвегияның улустарының аразында найыралчы харылзаалар хөгжүп, быжыгып турзун!

54. Канаданың улустарынга найыралчы байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Канаданың улустарының аразында кады ажылдажылга быжыгып, хөгжүп турзун!

55. Демократтыг, хамаарышпас Япония дээш, америк шериг баазаларынга удур, ядролуг чепсекти хорудаары дээш демисежип турар япон улуска изиг байыр! Совет Эвилелиниң болгаш Японияның улустарының аразында найыралчы харылзаалар хөгжүп, быжыгып турзун!

56. Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыг ленинчи даштыны политиказы делгерезин!

57. Совет дайынчылар! Совет Армияның болгаш Флоттуң маадырлыг чаңчылдарын ыдыктыы-биле камгалап болгаш көвүдедиңер, дайынчы болгаш политиктиг белеткелге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыңар, шеригниң сагылга-чурумун быжыглаңар, кандыг-даа агрессорну чылча шаварынга иеззеде белен болуңар!

Тиилелгелерниң алдары-биле бүргеттинген, Улуг Октябрьның чаалап алыышкынарын камгалап турар эрес-маадырлыг Совет Чепсектиг Күштер делгерезин!

58. Совет социалистиг күрүнеиң бузулбас үндезини — ажылчын аңгының болгаш колхозчу тараачыннарның эвилели быжыгып, чечектелип турзун!

59. Октябрьның социалистиг революциязының улуг чаагай чаалап алыышкыны— ССРЭ-ниң улустарының ажы-дуңма найыралы болгаш бузулбас чаңгыс эви мөңге шагда чурттап, чечектелип турзун!

60. Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчыларынга болгаш коллективтеринге алдар! Бүдүрүлгениң мурнакчыларынга болгаш чаартыкчыларынга алдар!

61. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Совет эрге-чагырганың 50 чылынга алдар белдурган социалистиг хүлээлгелерни чедиишкинниг күүседир дээш, үлетпүрүң болгаш көдээ ажыл-агыйының улам ыңайгы көдүрлүүшкүнү дээш демисежиңер! Бүдүрүлгениң ажыктыг болурун бедидиңер, капитал салыышкыннарны эки ажыглаңар, чаа күчүлерни дүрген шиңгээдип алыңар!

62. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидиңер! Материалдыг курлавырларны болгаш күрүне хөреңгилерин камналгалыг чарыгдаарын чедип алыңар! Продукцияның бот-үнезин чиигедиңер, шынарын экижидиңер!

63. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бүдүрүлгени комплексилиг механизастаарын болгаш автоматчыдарын боттандырыңар! Күш-ажылды эртем өзүзү-биле организастаарын, эртемниң, техниканың эң чаа чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дужулганы улус ажыл-агыйынга чүткүлдүг нептередиңер!

64. Совет металлургтар болгаш дагжылар! Руда тывыжын, шой, наң, прокат, хоорзалар, өңнүг болгаш ховар металлдар бүдүрерин көвүдедиңер! Чиг-этти комплексилиг ажыглаар дээш демисежиңер, металлдың ассортиментизин калбартыңар, шынарын экижидиңер!

65. Совет энергетиктер, электростанцияларның болгаш электрочеткилериниң тудугжулары болгаш монтажчылары! Электростанцияларда күчүлерни болгаш электри дамчыдылгаларның чаа шугумнарын ажыглалга дүрген киириңер, энергосистемаларның тудуунуң болгаш ажыглалының бот-үнезин чиигедиңер!

66. Машина тудуушкунунуң болгаш приборлар тудуушкунунуң ажылдакчылары! Улус ажыл-агыйынга сайзыраңгай камналгалыг болгаш идегелдиг машиналарны, приборларны, механизацияның болгаш автоматчыдылганың чепсек-хөрөкселдерин тургузуңар!

67. Хөмүр даш үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Хөмүр даш тывыжын көвүдедиңер, ооң бот-үнезин чиигедиңер! Даг техниказын эң эки ажыглаңар!

68. Нефть болгаш газ үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Нефть болгаш газ чыдар чаа черлерни дүрген шиңгээдип алыңар! Нефть болгаш газ тывыжын көвүдедиңер! Нефтиниң болгаш нефть химияның продуктуларын бүдүрерин көвүдедир болгаш шынарын бедидер дээш демисежиңер!

69. Химия үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Улус хереглелиниң бараанарын бүдүрериңге химия продукцияларын бүдүрерин көвүдедир болгаш шынарын бедидер дээш демисежиңер! Минералдыг чемишчидилгелерни болгаш үнүштер камгалалының бүдүмелдерин көдээ ажыл-агыйга хөйну берээли!

70. Совет геологтар! Бистиң Төрээн чуртувустуң депгемнеринде эгээртинмес байлактарны дүрген ажыдыңар, геология-шинчилел ажылдарның ажыктыг чоруун бедидиңер!

71. Тудуг материалдар үлетпүрүнүң болгаш тудуг индустриязының ажылдакчылары! Бүдүрүлге күчүлерин естүрер болгаш эң эки ажыглаар дээш шудургу демисежиңер! Улус ажыл-агыйын болгаш беш чылдың тудугларын шынарлыг материалдар, кылыглар болгаш конструкциялар-биле эң долу хандырыңар!

72. Совет тудугжулар! Хоорайда болгаш көдээде бүдүрүлге, чурттарга, коммунал болгаш культура-амыдырал объектилерин ажыглалга дүрген киириңер! Тудугнуң шынарын экижидиңер база бот-үнезин чиигедиңер!

73. Ыяш, целлюлоза-саазын болгаш ыяш ажылдап кылыр үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Чуртка бедик шынарлыг тудуг ыяжын, дилиг материалдарын, целлюлозаны, саазынны болгаш мебельди хөйну берээлиңер!

74. Чиик үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Пестерни, трикотаж кылыгларны, хептни, идикти болгаш чонга өсие-даа бараанларны бүдүрерин көвүдедиңер, ассортиментизин калбартыңар, шынарын болгаш каасталгазын экижидиңер!

75. Аъш-чем болгаш зыт-сүт үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Аъш-чем бараанарын бүдүрерин көвүдедиңер, ассортиментизин калбартыңар, шынарын бедидиңер!

76. Балык үлетпүрүнүң ажылдакчылары! Балык тударын көвүдедиңер, балык продуктуларының шынарын экижидиңер база бот-үнезин чиигедиңер!

77. Транспорттуң ажылдакчылары! Үлетпүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйының саартүүлгелер талазы-биле хереглелдерин эң долу хандырыңар! Пассажирлерни эң эки хандырыңар! Чүүктү чедиреринин хуусаазып кызырыңар, саартүлгениң бот-үнезин чиигедиңер!

78. Харылзааның ажылдакчылары! Харылзааның, радио дамчыдылгазының болгаш телевидениениң чепсек-хөрөкселдерин хөгжүдүңер база сайзыраңгайжыдыңар! Чонну хандырарын экижидиңер!

79. Көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери! Улуг Октябрьның 50 чыл оюн көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин улам ыңай көдүрер дээш демиселге чаа-чаа чедиишкиннер-биле демдеглээлиңер!

80. Колхозчулар, совхозтарның ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйының тускай эртемниглери! Көдээ ажыл-агый культураларының дужудун болгаш мал ажылының продуктулуун бедидиңер! Эртемниң, техниканың чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дужулганы практиканга идепкейлиг нептередиңер! Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң бедик ажыктыг болуру дээш демисежиңер!

81. Көдээ болгаш суг ажыл-агыйының ажылдакчылары! Чер ажылының бедик культуразы дээш демисежиңер, черни мелиорастаарының калбак программазын боттандырыңар, хөрзүннүң үнүш-дужуткурүн бедидиңер!

82. Колхозтарның болгаш совхозтарның механизаторлары! Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң көдүрлүүшкүнү дээш демисежиңер! Техниканы эң эки өренип база бүдүрүкчүлүг ажыглап, камнаңар!

83. Садыгның ажылдакчылары! Садыгны болгаш ниитиниң чемненилгезин сайзыраңгайжыдыңар база хөгжүдүңер, чонну эң эки хандырыңар!

84. Хандырылга албан черлериниң ажылдакчылары! Совет кижилерни хандырар ажылдарның шынарын болгаш культуразын бүгү хемчег-биле бедидиңер, оларның хереглелдерин эң эки хандырыңар!

85. Совет албан черлериниң ажылдакчылары! Чоннуң хереглелдерин болгаш нөгелделерин кичээнгейлиг көрүңер, бюрократизмниң болгаш ажыл чылзыр чоруктуң илерээшкиннеринге удур демисежиңер!

86. Улусчу контрольдуң ажылдакчылары болгаш активчилери! Күрүнеиң сагылга-чурумун быжыглаары дээш, улус ажыл-агыйынга камналга болгаш хумагалал дээш демисежиңер! Контрольдуң хөрээнге ажылчы чоннарны калбаа-биле киириштириңер!

87. Эртемниң болгаш дээди өредилге черлериниң ажылдакчылары! Эртемниң улам ыңайгы чечектелиишкини дээш, техниктиг депшилге дээш демисежиңер! Эртемниң будурулге-биле харылзаазын быжыглаңар! Коммунизмниң үезинге төлептиг тускай эртемниглерни белеткеңер!

88. Космос делгемин шиңгээдип алырынга чаа делгемнерни ажыдып турар совет эртемденнерге, конструкторларга, инженерлерге, техниктерге болгаш ажылчыннарга алдар!

Эрес-маадырлыг совет космонавтарга алдар!

89. Культураның ажылдакчылары! Улуг Октябрьның юбилейин социалистиг культураның хөгжүлдезинге чаа-чаа чедиишкиннер-биле уткуулуңар! Совет кижилерниң культурлуг хандырылгазын экижидиңер, культураның материалдыг баазазын калбартыңар база быжыглаңар!

90. Литератураның болгаш уран чүүлдүң ажылдакчылары! Чогаалдарның партийжи болгаш улусчу чоруу, бедик идейлиг болгаш уран-чечен мергежилдии дээш демисежиңер! Совет улустуң ажыл-хереглериниң өндүр улуун болгаш каас-чаагайын, ооң чалбыыштыг патриотизмин, коммунистиг идеалдарның тиилелгези дээш демиселди чайыннандыр көргүзүңер!

91. Чырыдыышкынның ажылдакчылары! Улус өредилгезин сайзыраңгайжыдыңар, билиглерге, күш-ажылга ынак болур чорукка, коллективизмге, коммунизмниң хөрээнге бердинген болур чорукка өзүп орар салгалды кижизидиңер!

92. Медицина ажылдакчылары! Совет кижиниң кадыы дээш демисежиңер! Медицина эртеминиң эң чаа чедиишкиннерин практиканга нептередиңер!

93. Улуг Октябрьдан төрүттүнген бистиң төрээн социалистиг күрүневис делгерезин! Совет демократия хөгжүп база быжыгып, чурттуң херектерин эргелеп башкарарынга ажылчы чоннарның идепкейи өзүп турзун!

94. Коммунизмниң школазы — совет профзвилелдери делгерезин!

95. Коммунистиг ниитилелдиң идепкейлиг тургузукчулары — совет хөрээженнер делгерезин!

Ургларның кижизидиичизи, будурулгеде болгаш амыдыралда могаг чон ажылишчи ие хөрээженнерге алдар!

96. Октябрь революциязының, күш-ажылдың болгаш дайыннарның хоочун кижилери! Чурттуң ниитилел-политиктиг амыдыралынга, совет улустуң революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарынга аныяктарны кижизидеринге идепкейлиг киржиңер!

97. Парлалганың, радионуң болгаш телевидениениң, ном үндүрер черлериниң база культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчылары! Марксизм-ленинизмниң, совет патриотизмниң болгаш пролетаржы интернационализмниң өзүзүнга ажылчы чоннарны кижизидерде партияга идепкейлиг дузалажыңар!

98. Коммунистиг партияның шынчы дузалакчызы болгаш күр күжү — Ленинчи комсомол делгерезин!

99. Ооллар болгаш ыстар! Билиглерни чүткүлдүг шиңгээдип алыңар!

Октябрь революциязының хөрээнің шынчы үргүлчүленчилери, чаа ниитилелдиң идепкейлиг тургузукчулары болуңар! Улуг назылыг салгакчыларның чаалап алыышкынарын камгалап база көвүдедиңер!

Алдарлыг совет аныяктар делгерезин!

100. Пионерлер болгаш школачылар! Эки өреңиңер, күш-ажылга ынак болгаш ону хүндүлеп көрүңер! Ленинниң хөрээ дээш, коммунизм дээш идепкейлиг демиселчилер болурунга белетениңер!

101. Коммунистер! СЭКП-ниң XXIII съездизиниң шиитпирлерин күүседир дээш, ССРЭ-ге коммунизмни тургузар дээш демиселдиң мурнуку одуруунга туруңар.

102. Коммунизмниң эрес-маадырлыг тургузукчузу, чер кырында бүгү кижилерниң хосталгазы, тайбыңы болгаш аас-кежии дээш маадырлыг демиселчи — улуг совет улуска алдар!

103. Партияның болгаш улустуң бузулбас улуг чаңгыс эви делгерезин!

104. Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели делгерезин!

105. Бистиң төрээн Совет чазаавыс делгерезин!

106. Лениннинг тургусканы, Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязы делгерезин!

Бистиң чуртувуска коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге чаа-чаа тиилелгелерже бурунгаар!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди.

СЭКП-ниң төлөөлери Берлинде барган

БЕРЛИН. (СЭТА). Германияның Социалистиг чаңгыс аай партиязының Төп Комитединиң чалаанын өзүгаар Германияның Социалистиг чаңгыс аай партиязының VII съездизиниң ажылынга киржири-биле СЭКП Төп Комитединиң Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев баштадыр СЭКП-ниң төлөөлери Берлинде чеде берген.

Байырлалдыы-биле шиметтинген Чөөн чүк вокзалынга СЭКП-ниң төлөөлерин Германияның Социалистиг чаңгыс аай партиязының Төп Комитединиң бирги секретары, Герман Демократтыг Республиканың Күрүне чөвүлелиниң даргазы В. Ульбрихт болгаш ГДР-ниң партия база күрүне талазы-биле удуртур ажылдакчылары уткуп алган.

Вокзал кавызының шөлүнге чыылган чүс-чүс берлинчилер СЭКП-ниң төлөөлөнчилерингe изиг байыр чедирип турган.

Бедик шаңнал

Ростов областың ажылчы чоннарының коммунистиг кижизидилгези, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң сорулгаларын күүседиринче оларны мөөңнээр дээш үреттүнелдиг ажылдап келгени дээш база бирги номери үнген хүнден бээр 50 чыл болганын хөлбаштыр Ростов областың «Молот» солунун СССР-ниң Дээди Советиниң Президиуму Күш-ажылчы Кызыл Тук орден-биле шаңнаан.

Хүлээлге күүселдези

СӨГЛЭЭН СӨСКЕ ЭЭ БОЛУР

Бай-Тайга районнуң бүгү ажылчы чону, ылаңгыя көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери Улуг Октябрьның 50 чылының байырлалынга күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр дээш боттарынга алган социалистиг хүлээлгелерин күүседир талазы-биле бо чылдың бирги кварталында чамдык көскү түннелдерни чедип алган.

Бүгү чүзүн малдың баш саны 1966 чылдың бирги кварталы-биле деңнээрге, бо чылдың апрель 1-де 2-ден 5 хуу чедир өзүлделиг болган. Оон иштинде мыйыстыг бода малдың баш саны «Мурнакчы» колхозка 8,5, «Тээли» совхозка 8 — хуу өзүлделиг болган. Малдың баш санының мыныг өзүлдедиг болуп турарының кол чылдагааны болза, эрткен күзүн малдың эдержилгезин эки чорутканындан бо чылдың апрель 1-де районнуң ажыл-агыйларында төрүзе чогуур хой, өшкүнүң 72 хуузу төрүп, нинти район төрүүр 100 хой, өшкүге онааштыр 71 баш чаш төлду алганы болур. Моон ап көөрге, бо юбилейлиг чылда төрүүр 100 баш шээр малга онааштыр 90 баш чаш төлду алыр дээн социалистиг хүлээлгени күүседип ап болурунуң бүгү барымдаалары бар-дыр. Ам-даа 22 муң ажыг хой, өшкү оолдаар. Төрүттүнген хураганнарның 99 хуузу, анайларның 98,1 хуузу менди алдынганын ап көөрге, бо чылын чаш малдың хорамчазы кончуг эвээш болганы ол.

Малдың продуктулуу эрткен чылгызындан база бедип турар. Эрткен чылдың бирги кварталында турганындан ам сүт бүдүрери 4 хуу, бир инекке онааштыр саап алыр сүт 22 кг өскен, бо көргүзүг «Тээли» совхозка 48, 6 кг болган. Ол ышкаш районга эзт бүдүрери 35 хуу өскен. Ынчангаш район бирги кварталда күрүнеге эзт, сүт садар планнарын ажыр күүсеткен. «Тээли» совхоз күрүнеге пландан ажыр 10 тонна эзтти, 17 тонна сүттү саткаш, ажыл-агыйлар аразында социалистиг чарышка бирги черни эзлээн.

Улуг Октябрьның 50 чылынга чедиишкинниг ужуражыр дээш фермалар, бригадалар, ажыл-агыйлар аразынга чорудуп турар социалистиг чарыш кижилерни улам сорук киирген. Ам районда 25 хойжу чүс хойга онааштыр 90-дан өрү хураганнарны камгалап алган. Оон иштинде «Мурнакчы» колхозта Х. Баадан 100 хойга онааштыр 102 хураганны, «Тээли» совхозта И. Серен-Чимит, С. Чүлдүм — 100 болгаш 101 хураганны алган.

«Тээли» совхозтуң Ээр-Хаваста аныяктарның сүт-бараан фермазының ажылы экижип, сүт саалдазының чартык чыл планын бирги кварталда күүседип апкан болгаш күрүнеге садарын ырак ажыргаш, фермалар аразында социалистиг чарышка бирги черни эзлээн. СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң фермалар аразынга шилчиир Кызыл тугун бо ферманың коллективи чаалап алган.

Бирги кварталдың планын күүсеткени дээрге чылдың планын, ылаңгыя Улуг Октябрьның байырлалынга уткуштур алган социалистиг хүлээлгелерни күүседиринге чүгле эге базым болур. Ынчангаш бистиң мурнувуста сорулгаларны күүседиринге улуг күжениишкиннер, организаторлар болгаш политиктиг ажылдар негеттинер дээрзин районнуң партия, совет, комсомол болгаш өске хөнниити организациялары, ажыл-агыйларның удуртукчулары, тускай эртемниглери, бүгү ажыл-ишчилер медереп билип турарлар.

Бирги кварталда «Кара-Хөл» колхоз күрүнеге сүт садарының планын үчүгле 57,1 хуу күүседип, өске ажыл-агыйлардан дыка дора болган. Ол ышкаш «Малчын» колхоз күрүнеге эзт садар планын база күүсетпээн.

Районнуң мал ажылында четпестер ам-даа хөй. Ажыл-агыйларда ажыл-агыйжы эвес чоруктан малдың өлүп хораары энир чылгызындан эвээжезе-даа, эрткен үш айларның түннелинде 104 баш бода мал, 1632 баш шээр мал хорамчага таварышканын өй-тавында деп санап болбас. Оон иштинде чаш мал 743 баш. Ажыл-агыйлардан «Малчын» колхоз хөй когаралдыг болуп, 700 баш чыгам малды ышкынган. Моон ап көөрге, район бо чылын эвээш эвес эзт, дүктү чидирген-дир.

Мал ажылынга берге үе ам-даа мурнувуста. Частың хат-когурумнуг, өл-шыктыг үези мал ажылынга кышкызындан-даа айыылдыг. Ынчан ылаңгыя чаш мал хөй когарап турганын эрткен чылдарның практиказындан билир бис. Ындыг болганда, ажыл-агыйларның, партия организацияларының удуртукчулары мал ажылынга кичээнгейни бичии-даа кошкадып болбас. Бүгү малчыннарның харысалгазын улам бедидип, оларга зооветеринария талазы-биле дузаны улам күштелдирип турган, малдың өлүр чоруун соксадыр, чазаглаашкынны организастыг эртирер ужурлуг.

Чазагларже көжерде кыштаг кажааларның көрженин коптарар, аарсаар септелгелерин кылып каар деп сорулга салган болгай бис. Мону эренгей чугаа болдурбайн, херек кырынга күүседир дээш хойжу бригадаларның бригадирлери, мал ажылының тускай эртемниглери кыштаг бүрүзүнге чүү кылза чогуурун хынап көрүп, ажылды организастаза чогуур.

Чамдык ырак-узак черлерде малчыннарга эмнелге дузаламчызы, садыг, кино, концерт барбайн, почта чедирилгези үстү бергилээр болгай. Ам чазаглаашкын үезинде боже онза кичээнгейни салып, четпестерни дарый эдер херек.

Улуг Октябрьның 50 чылынга чедиишкинниг ужуражыр дээш чылдың бирги кварталында 371 тонна эзтти, 355 тонна сүттү, 86 тонна дүктү күрүнеге садар планныг бис. Бо сорулганы чүгле күүседир эвес, харын ажыр күүседир төлээде, ажыл-агыйларга бирги кварталдың түннелдерин фермалар, бригадалар айы-биле чугаалажып, четпестерни, ажыглаттынмайн барган курлавырларны илередип, ийиги кварталда ап чорудар хемчеглерни тодарадыры чугула.

Чазагларда байдал кыштагларныңдан дора деп чүве билдингир. Ам чамдык черлерге малга бодүүн кажааларны, ылаңгыя чаш малды хат-кавысканга алыспазы-биле оран-саваны белеткээри, малчыннарның чурттарга, амыдыралынче чогуур сагыш салыры чугула.

М. КЫЗЫЛ-ООЛ,
СЭКП райкомунуң секретары.

№ 2 АТА-ның чолаачылары болгаш септенчилери бирги кварталдың планын ажыр күүсеткен. Ында эш Осиповка удурткан чолаачылар бригадазы социалистиг чарыштың бирги одуруунда чоруп турар. Ол бригаданың кежигүннери эрткен чылын камнап алган 15.144 литр бензини-биле бирги кварталда ажылдаан.

ЧУРУКТА: мурнакчы бригаданың бригадири М. С. Осипов.

В. РАЧКОВСКИЙНИҢ фотозу.

САДЫГ ЧЕТКИЛЕРИ КАЛБАРАР

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюнга алдар болдурган социалистигг чарышка республиканың күрүне садыг организацияларының, бүдүрүлге черлериниң ажылдакчыларының коллективтери улуг көдүрлүүшкүн-биле киржип турар.

Кызылдың холушкак садыг четкилери бирги кварталда бараан саарылгазының планын 110,6 хуу күүсеткен, азы чонга пландан ажыр 660.400 рубльдиң бараанын саткан. Бо чорук күрүне садының ажылдакчыларының күш-ажылга эки чедиишкиннерин херечилеп турар.

Юбилейлиг чылда чаа садыг четкилерин ажыдары, ажылдап турар чамдык магазиннерни болгаш столоваяларны эде дериирги база чоннуң өзүп турар негелделеринге дүүштүр садыгның чаа аргаларын дарый ажыглаары, бараан саарылгазының күүселдезинге база бир дээштиг болур чоннуң бараанны чагыг ёзугаар садып алыр байдалдарын анализтеп көөрү дээн ышкаш чугула хемчеглерни боттандырары көрдүнген. Ол ышкаш чонга садыглаарының культуразын бедидиринче болгаш алдынган социалистиг хүлээлгелерниң күүселдезинче онза кичээнгей салдынган.

Кызылдың холушкак садыг четкизи бо ажылдарның талазы-биле эзлээн эки түннелдерни чедип алган. Хоорайның дугаары 32 хөлеб садар тускайжыткан магазини кыска хуусаада эде дериттинген болгаш ажыглалга кирген. Ында хлеб болгаш оонак далган кылыгларын салыр тускай полкаларны тургускан. Садып алыкчылар бараанны боттары шилип алыр аргалыг. Улуг-Хем ол чарыында 2 кижи, аэропорт чоогунда 3 кижи ажылдаар аъш-чем магазиннери ажыглалда кирген. Оларның даштыкы хевири бо үеним байдалдарынга таарышкан болгаш иштин эптиг кылдыр дерип кылган. Ботоорулга-чарылгалыг садыг четкилериниң бедиткен хүлээлгелериниң бир кол көргүзүү бараан саарылгазының күүселдези болур. Ону бүгү ажылдакчыларга көскү болдурар төлээде, төп конторада тускай самбыраны кылган. Аңаа садыг четкилериниң декада санында план күүселдезиниң көргүзүглерин бижип турар.

Хоорайның бүгү садыг четкилериниң ажылдакчыларының барык 45 хуузу аныяктар. Оон иштинде дээди эртемниг болгаш ортумак эртемниглер 120 кижи, дээди болгаш ортумак өөредилге черлеринде 36 кижи бот өөредилге-биле өөренип турар. Кызылдың садыг четкилериниң болгаш столоваяларының трестизиниң хөренгизи-биле чүгле янзы-бүрү курстар дамчыштыр 440 кижини өөредир болгаш квалификациязын бедидер.

«Совет садыгның шылгарааңгай ажылдакчызы» деп хөрек демдээниң эдилекчилери Т. Е. Асабина, садыгжы А. Р. Маринцева, бот-орулга-чарылгалыг магазинниң директору М. Г. Князева, салбыр эргелекчизи П. П. Быкова, «Улуг-Хем» ресторанның повары Н. Н. Костылецкая болгаш өскелер-даа боттарының хөй чылдарда чедип алган арга-мергежилин аныяктарга дамчыдып, хамаарышкан черинде ажылга эки түннелдерни чедип ап, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, өскелерге үлегер болуп турарлар.

Садыгның дыка хөй коллективтери алдарлыг 50 чылга уткуштур баш удур бедиткен хүлээлгелерни ап турар. Ынчалза-даа чамдык таварылгаларда бүдүн коллективтериң алган хүлээлгелери күүсеттинмейн баары хараааныгыг. Кызылдың столоваялар трестизи 1967 чылдың баштайгы ийи айларының планын ниитизи-биле 94,9 хуу күүсеткен. Ол дээрге дыка хөй аъш-чем бараанын чонга чедир сатпайн барганы болгаш он-он кижилериниң сеткил-сагыжын хомудатканы болур-дур.

Хоорайда күрүне садының садыгжылары, товароведтери, поварлары, технологтары болгаш удуртур ажылдакчылары алган социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш ажылтодаргай хемчээлдиг кызыгаарларга «тудуп турары» дээр империалистиг политика-даа база-ла аштырыышкынга таварышкан. Ада-чурт дайынының тиилелгелиг доозулганы чаа ниптилел болгаш күрүне тургузуунуң чүге-даа аштырбазын бүзүрелдин-биле бадыткаан болгаш төөгүлүг хөгжүлденің бүгү чорудулгазынга ханы салдарны чедирген. Капитализмниң күштелген ниити кризизи, ажылчын аңгының, ажылчы чоннарның революстуг демисели Европаның, Азияның болгаш Американың элээн хөй чурттарын капиталистиг делегейден адырылдырынга чедирген. Социализмниң делегей системазы тургустунган. Россияга баштайгы Совет республиканы өске чурттарга революцияларның баззазы болгаш сорук киирикчи үлегер-чижек кылдыр камгалап арттырарының болгаш быжыглаарының генералдыг ленинчи стратегиязы чайынналчаа-биле бадыткаттынган.

Делегейниң социалистиг системазының тургустунганы болгаш оон быжыканы делегей ареназынга күштерниң деңзигүүрүн социализмге ажыктыг кылдыр өскерткен. Ленининиң баш удур көргени ышкаш, төөгүлүг хөгжүлде национал масштабка социализмниң тиилелгезинден элээн каш чурттарга оон тиилелгезинче, кижи төрелгениң салымхуузунга улам-на шинтпирлиг салдарны чедирер аргалыг интернационалчы күш кылдыр социализмни хуулдурарынче чоруп турган.

Социализмни национал күштен интернационалчы күш кылдыр хуулдурганы-биле холбаштыр, пролетаржы интернационализм дугайында айтырыг-даа онза ужур-дузалыг болу бергeн. «Күш—чаңгыс эпте!» деп, ажылчын аңгының мурнундагы алдарлыг кыйгырыы амыы үеним байдалдарында чаа ёзу-биле чаңгыланып, социалистиг чурттарның аразында харылзааларга эргежок чугула чүүл болуп турар. Пролетаржы интернационализмдеи үнүп келир деп эргелиг чоруктуң идеязын онзалап демдеглевишаан, Ленин болза, ол идеяны чаңгыс талалай көөр чоруктуң, чүгле бодунуң чуртунуң азы нациязының деп эргезин негээр чоруктуң аймылдыының дугайын оон-биле кады сагындырып турган, ындыг чоруктар национализмге чедирип болур. Ленининиң бодалы-биле алырга, деп эрге бот-бодунга акы-дуңмалышкы дузаламчы-биле болгаш бот-бодун деткижери-биле неметтинер ужурлуг.

Ленин материалистиг диалектиканың мастери болганда, ниитилел болуушкунарын эртем ёзуузуби-биле көрүп болгаш ханызы-биле анализтеп, тодаргай төөгүлүг байдалды шыңгыы барымдаалап чораан. Капитализмден социализмче шилчилгениң тодаргай хевирлериниң янзы-бүрү болурунуң чайлаш чогунуң дугайында түүнелди кылырының аргазын аңаа чогум-на ол чорук берген. Революцияны бөдүүнчүдү болгаш чаңгыс аай кылдыр көрүп турган доктринёрларга болгаш догматиктерге Владимир Ильич шинтпирлин-биле удурланып турган. Октябрь мурнунда-ла, янзы-бүрү чурттарда капитализмниң хөгжүлдезиниң байдалдарының янзы-бүрү болуп турарының дугайын чугаалавышаан, Ленин болза, амгы империализмден даартагы хүннүң социалистиг революциязынче кижи төрелгетеннің кылыр апаары ол орукка-да ол чайлаш чок илереп келир деп демдеглээн. Амгы демисели янзы-бүрү тактиктиг аргаларны төрүттүндүрер. Ындыг болган толээде, «ук үеним социал байдалының өскерилгени-биле холбаштыр, ук үеним ажылдакчыларына чаа, билдинмес демисел хевирлери чайлаш чок болур дээрзин» марксизм хүлээп көрүп турар деп, Ленин онзалап демдеглээн. (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 14, арын 2).

Ленин ону барымдаалааш, аңгы демиселиниң чаңгыс-даа хевирин, интернационализмдеи үнүп келир деп эргелиг чоруктуң идеязын онзалап демдеглевишаан, Ленин болза, ол идеяны чаңгыс талалай көөр чоруктуң, чүгле бодунуң чуртунуң азы нациязының деп эргезин негээр чоруктуң аймылдыының дугайын оон-биле кады сагындырып турган, ындыг чоруктар национализмге чедирип болур. Ленининиң бодалы-биле алырга, деп эрге бот-бодунга акы-дуңмалышкы дузаламчы-биле болгаш бот-бодун деткижери-биле неметтинер ужурлуг.

Ленин материалистиг диалектиканың мастери болганда, ниитилел болуушкунарын эртем ёзуузуби-биле көрүп болгаш ханызы-биле анализтеп, тодаргай төөгүлүг байдалды шыңгыы барымдаалап чораан. Капитализмден социализмче шилчилгениң тодаргай хевирлериниң янзы-бүрү болурунуң чайлаш чогунуң дугайында түүнелди кылырының аргазын аңаа чогум-на ол чорук берген. Революцияны бөдүүнчүдү болгаш чаңгыс аай кылдыр көрүп турган доктринёрларга болгаш догматиктерге Владимир Ильич шинтпирлин-биле удурланып турган. Октябрь мурнунда-ла, янзы-бүрү чурттарда капитализмниң хөгжүлдезиниң байдалдарының янзы-бүрү болуп турарының дугайын чугаалавышаан, Ленин болза, амгы империализмден даартагы хүннүң социалистиг революциязынче кижи төрелгетеннің кылыр апаары ол орукка-да ол чайлаш чок илереп келир деп демдеглээн. Амгы демисели янзы-бүрү тактиктиг аргаларны төрүттүндүрер. Ындыг болган толээде, «ук үеним социал байдалының өскерилгени-биле холбаштыр, ук үеним ажылдакчыларына чаа, билдинмес демисел хевирлери чайлаш чок болур дээрзин» марксизм хүлээп көрүп турар деп, Ленин онзалап демдеглээн. (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 14, арын 2).

Ленин ону барымдаалааш, аңгы демиселиниң чаңгыс-даа хевирин, оон иштинде чепсектиг тура халыышкынны-даа өскерлиш чок үүве кылдыр көрбейн турган. Тодаргай төөгүлүг байдалдарның үезинде өске хевирлер, а тодаргайларга, революцияны боттандырарының тайбың хевирлери туруп болур болгаш хереглеттинген-даа турар деп, ол чугаалаан. Ынчаарга революцияларны тайбың болгаш тайбың эвес деп хуваган чорук өскерлиш чок үүве эвес болбайнаан, чүге дээрге тайбың революцияның чорудулгазында тайбың эвес аргаларны-даа ажыглаан болур, ийигизиниң чорудулгазында — тайбың аргаларны-даа ажыглаан болур. Оон-биле чергелештир революцияның тайбың хөгжүлдези күчүлээшкинни база-ла казыйын турар. Ийи таварылгаларның кайызында-даа ол дээрге, эрге-чагыргазын болгаш боттарының шиңгээдип алган байлактарын каяа-даа база кажан-даа эки-тура-биле чайлап бербес дарлакчы аңгыларга хамаарыштыр албадаашкын болур революстуг демисел-дир. Ол демиселдиң хамааты дайыны болу бээри азы оон тайбың эртери — ол бүгү дээрге, дөмей-ле аңгы дайзынынга хамаарыштыр албадаашкыны айтып турар. Ынчалзажок албадаашкынның хевирлери янзы-бүрү — тайбың болгаш тайбың эвес болгулаар —оларны шилип алыры тодаргай төөгүлүг байдалдардан хамааржыр.

Бо дугайында В. И. Ленининиң бижээни болза: «Албадаашкынның хевирин ук революстуг аңгының хөгжүлдезиниң чергези, оон соонда, чижээ, үр болгаш реакциялыг дайынның уражуу дээн ышкаш, ындыг онза байдалдар, оон соонда буржуазияның болгаш биче буржуазияның удурланышкынының хевирлери тодаргайлаар» (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 36, арын 199).

Амыдыралдың көргүзүн турарыбиле алырга, ленинчи тактика болза, коммунистиг партиялардан эвилең чорукту, байдалды үнелээрин

ЮБИЛЕЙЛИГ ЧЫЛДЫҢ ДЕЛГЕМ БАЗЫМНАРЫ

1967 чылдың бирги кварталының планын ССРЭ-ниң үлетпүрү чедиишкинниг күүсеткен

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылынга төлептиг ужуражыр дээш чарышты калбартыкаш, үлетпүрүнүң ажылдакчылары бүдүрүүшкүннүң ниити хемчээлиниң болгаш үлетпүр продукциязының эң чугула хевирлериниң хөй нуруузунуң талазы-биле бирги кварталдың планын хуусаа бетинде күүсеткен деп, ССРЭ-ниң Төп Статистика эргелелиниң дыңнадыында чугаалап турар.

Эрткен чылдың бирги кварталынга деңнээрге үлетпүр продукциязы 10,9 хуу өскен.

Электрознергия болгаш чылыг энергиязы бүдүрери 12 хуу, одалга үлетпүрүнүң продукциязын бүдүрери 6 хуу, иара болгаш өңнүг металлургияның — 8 хуу, химия үлетпүрүнүң — 13 хуу, машина тудуушкунунуң болгаш металл ажылдаашкынының — 13 хуу, ыяш, ыяшты сайзырады ажылдап кылыр болгаш целлюлоза-саазын үлетпүрүнүң — 8 хуу, тудуг материалдарының үлетпүрүнүң — 9 хуу, чиик үлетпүрүнүң — 12 хуу, аъш-чем үлетпүрүнүң — 7 хуу, культура-амыдырал хереглелиниң үүлдерин бүдүрери 14 хуу өскен.

Ниити эвилел болгаш эвилел-республиканың бүгү үлетпүр министерстволары квартал планын күүсеткен.

Эвилелдешкен бүгү республикалар бүдүрүүшкүннүң ниити хемчээлиниң-даа, үлетпүр ылыгларының эң чугула хевирлериниң хөй нуруузунуң-даа талазы-биле квартал планын күүсеткен.

Эрткен чылдың бирги кварталында турганынга бодаарга электрознергияны — 13,4 миллиард киловатт-шак, нефтини — барык 5 миллион тонна, газты — 4 миллиард кубометр, хөмүр дашты — 2 миллион тонна, каңны — 1,4 миллион тонна, белен прокатты — 1,2 миллион тонна, минералдыг чемишчидилгелерни — 1,4 миллион тонна, автомобиль дугуйларын—338 муңну, автомобильдерни —19,7 муңну, цементини —1,3 миллион тонна, чыып эптээр демир-бетонну — барык 2 миллион кубометр хөйну бүдүрген.

Бирги кварталда 25 миллион тонна каңны эзилдиргеш, совет металлургтар бо чылын безин 100 ажыг миллион тонна каңны бүдүрерин хандырып турар деңнелче үнген.

Өңнүг металлдарны, нефтехимияны болгаш сайзырады ажылдап кылган нефтиниң продуктуларын база үлетпүр продукциязының өске-даа хөй-хөй хевирлерин бүдүрери өскен.

Улустуң хереглел бараннарын бүдүрери: хөвең-саазын, дүк, лен болгаш торгу пестер — 114 миллион дербелчин метр, иштии болгаш даштыы хеп трикотажы — 23 миллион кезек, даараныла кылыглары — 387 миллион рубль, хөм идиктер — 12 миллион эжеш, радиоприёмниктер болгаш радиолалар — 289 муң кезек, телевизорлар — 99 муң кезек, хеп чуур машиналар — 108 муң кезек, соодукчулар — 126 муң кезек, мебель — 42 миллион рубль, эзт — 264 муң тонна, үнүш үзү — 77 муң тонна көвүдээн.

Эрткен чылдың бирги кварталында турганынга бодаарга, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү үлетпүргe 6,7 хуу өскен, ынчангаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрериниң планы ажыр күүсеттинген.

Үлетпүрде план ниитизи-биле күүсеттинген-даа болза, бүдүрүлгелерниң чамдыызы продукцияны бүдүрүп үндүрер, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн болгаш орулганы өстүрериниң онаалгаларын күүсетпээн. Продукцияның чамдык хевирлерин бүдүрүп үндүрериниң планын күүседирин чамдык министерстволар хандырбаан.

* * *

Планнаашкынның болгаш экономиктиг идиг бериишкинниң чаа системазынче бирги кварталдың төнчүзүнге чедир ийи чартык муң чыгам үлетпүр бүдүрүлгелери шилчээн.

(СЭТА).

Улуг Октябрьның 50 чылынга

СОЦИАЛИСТИГ РЕВОЛЮЦИЯНЫҢ ЛЕНИНЧИ

Большевик партияның ленинчи стратегиг угланыышкынының база тактиктиг лозуннарының шыныын Улуг Октябрь бадыткаан. Февраль революциязы үүгле хаанныг монархияны дүжүр октаан эвес, харындаа пролетариаттың база тараачынларының революстуг-демократтыг диктатуразынга четкен болгаш Октябрь революциязының эге белдекели болган. В. И. Ленин демократтыг революцияның социалистиг революцияже шилчип кирерин бодунуң генералдыг Апрель тезистеринге үндезилээш, пролетариат диктатуразын чаалап алырының теория талазы-биле үндезилеттинген тодаргай планы-биле партияны ындыг янзы чепсегледи.

Апрель тезистеринге болгаш ленинчи өске-даа документилерге хөгжүттүнген, социалистиг революцияның улуг идеялары делегейниң революстуг дешпидгезинге бүдүн үе иштинде улуг ужур-дузалыг болуп турар. Төөгүнүң буржуаз хажыдыкчылары болгаш оларның реформисчи дузалакчылары ол идеяларны чоннуң караанга бужартадырын бүгү тала-биле оралдажып, ленинизмниң амгы үеде ужур-дузазын бичеледирин кызыдып турары ынчангаш таварылга эвес-тир. Социалистиг революцияның ленинчи теориязы түс черге хамааржыр, өске черлерге хамаарышпас характерлиг дээр янзылыг тезисти бадыткаарын олар онза шудургу оралдажып турарлар.

Амгы оппортунистер болза, марксизм бистиң үеисте эргижирээн дээр янзылыг кылдыр медеглевишаан, «национал коммунизмнинг» идеязын кизер тыртарын, чаңгыс аай коммунистиг идеологияны национал болгаш аймак-сөөк демдектериниң аайы-биле чарылдырарын оралдажып турарлар. Мао-Цзе-дун болгаш оон бөлүү политиканың өске-даа айтырыгларынга ышкаш, революцияның айтырыгларының талазыбиле боттарының онзаланган үзелбодалдарын ленинизмге удурланыштыр салып турар. Оларның ол үзелбодалдары бодунуң аңгылыг утказының талазы-биле биче буржуазчы, мировоззрениезинин талазы-биле мугулай-материалисчи болгаш идеалистиг, политиктиг утказының талазы-биле өөрүк-чөөгээчи, бодунуң угланыышкынының талазы-биле — национализчи болгаш антисоветчи болуп турар. Кыдат удуртулганың «революсчу чоруу» меге-хоозун, көргүзүлге характерлиг болуп турар. Ону Ленининиң сөстери-биле чугаалаарга, «сөс кырында дүрзүнчүг, үрдүнчек, хоолуургак, херек кырында быдаргай, сандаргай, баш чок чоруктун хей-хоозуну болуп турар биче буржуазчы революционизм-дир»... (Чогаалдарының долу чыындызы, ному 44, арын 101).

Буржуаз болгаш реформисчи идеологтарның, ревизионистерниң болгаш догматиктерниң бүгү-ле мегехоозун бодалдарын амыдырал, төөгүлүг практика ойтур шаап турар болгаш хүл-ыйбаландыр чылча шаап турар. Стратегияның болгаш тактиканың практикага шеветтинген болгай хынаттынган ленинчи принциптерин удуртулга болдуруп, херек кырында боттуг байдалды барымдаалап турар ындыг партиялар чедишкиннерни чедип ап турар дээрзин сөөлгү чыддарның дургузунда революстуг шимчээшкининиң дүржулгазы бадыткаан деп, СЭКП-ниң XXIII съездизинге ТК-ның Отчёт илеткелинде онзалап демдеглээн.

Марксизмни хөгжүтпүшаан база делегейнин хосталгалыг шимчээшкининиң дүржулгазынга даянмышаан, Ленин болза, империализм үезинде революция, оон мурнунда турган үеге бодаарга, чогум-на чедишкен объективтиг болгаш субъективтиг эге үндезиннерлиг болуп турар дээрзин көргүскен. Капитализм империалистиг үе-чадазынга четкеш, дешилгелиг ниитилел системазы турганындан реакциялыг система болуп хуула берген. Оон иштинге революстуг чаза тевишкининиң элементилери улам-на улуу-биле өзүп турар. Ынчалзажок капитализмден социализмче шилчилгеге эге үндезиннер канчаар-даа сайзыраан болза, ол шилчилге буржуазияның тергиндээшкинин дүжүр октаар болгаш ажылчын аңгының диктатуразын доктаадып турган үеге социал революцияның түүнелинде болдунар.

Делегейниң бүгү чурттарын чаңгыс аай тудуштур харылзаштырган болгаш социал база национал чорудээлерни кыдыкы хемчээлинге чедир чидиглендирген империализм үезинде социалистиг революция болза, национал-хосталгалыг, антиимпериалистиг революциялар-биле, калбак тараачын болгаш ниити-демократтыг шимчээшкиннер-биле делегейниң чаңгыс аай революстуг чорудулгазы кылдыр каттыжа бээр. Бо үүлдү Ленин бүгү-ле база кандыг-даа дарлатканнарның болгаш таарынмааннарның массалыг демиселинин нарын холбажыышкыны кылдыр көрүп турган. Революстуг чорудулганың бүгү-ле хөй талаларын барымдаалап көрбейн, «арыг» социалистиг революцияларны болдуруп болурунун дугайын чугаалап турган ындыг кижилерни Ленин кочулап турган.

Делегейниң социалистиг революциязы хары угда болу бээр акт кылдыр хөгжүп шыдавас, ол революция үр болгаш нарын чорудулга болуп турар дээрзин Ленин оппортунистер-биле демиселге бадыткаан. Империализм үезинде капитализмниң политиктиг болгаш экономиктиг хөгжүлдезиниң дең-дескі эвес чоруунун чидиглениринин хоойлузун ажыткаш, Владимир Ильич болза, социал эргилде бүгү чурттарның пролетарийлериниң хары угда болур хөделиишкини бооп шыдавас-тыр деп түүнелди кылган. Революция империализмниң алчырбезин эң-не кошкак звенозундан үзе шавар, ажылчын аңгының диктатуразын доктаадып тургузар, ынчангаш социализм эге бажында элээн каш чурттарга азы харын-даа тускайлап алдынган чаңгыс чуртка тиилеп үнер. Оон соонда, революстуг чорудулганың бурунгаарлаашкынныг хөгжүлдезиниң чорудулгазында тус-тус чурттар азы бөлүк капиталистиг чурттар капитализмден адырлыр апаар. Эге бажында чаңгыс чуртка тиилээн социалистиг революция делегей масштавынга капитализмни социализм-биле солуурунуң бүдүн үезин ындыг янзы ажыдар.

Россияга Октябрь революциязының тиилелгези капиталистиг делегейде чорудээлерни улам-на тодаргай болдурган болгаш чидиглендиргеп, революстуг шимчээшкининиң күүлүг көдүрлүүшкүнүнге идигни бергеп. Делегей ареназынга шынар талазы-биле чаа революсчу күш—кижи төрелгетеннің төөгүзүнге социализмни бир-ле дугаарында тургузуп эгелээн будун-будун чон бар апарган. Чаңгыс чуртка социализмниң тургузуушкунуу делегейниң революстуг чорудулгазындан бодун аңгылаары-биле көңгүс дөмейлешпес болган. Харын-даа ССРЭ делегей пролетарвадының, колониялариың болгаш чартык колониялариың ажылчы чоннарының дарлакчыларга удур демиселинге доктаамал деткимчени көргүзүп турган. Советтер Республиказының чедишкин бүрүү бодуда революстуг шимчээшкининиң өзеринге идиг болуп, капиталистиг чурттар капитализмдеи адырлыр апаар. Эге бажында чаңгыс чуртка тиилээн социалистиг революция делегей масштавынга капитализмни социализм-биле солуурунуң бүдүн үезин ындыг янзы ажыдар.

Россияга Октябрь революциязының тиилелгези капиталистиг делегейде чорудээлерни улам-на тодаргай болдурган болгаш чидиглендиргеп, революстуг шимчээшкининиң күүлүг көдүрлүүшкүнүнге идигни бергеп. Делегей ареназынга шынар талазы-биле чаа революсчу күш—кижи төрелгетеннің төөгүзүнге социализмни бир-ле дугаарында тургузуп эгелээн будун-будун чон бар апарган. Чаңгыс чуртка социализмниң тургузуушкунуу делегейниң революстуг чорудулгазындан бодун аңгылаары-биле көңгүс дөмейлешпес болган. Харын-даа ССРЭ делегей пролетарвадының, колониялариың болгаш чартык колониялариың ажылчы чоннарының дарлакчыларга удур демиселинге доктаамал деткимчени көргүзүп турган. Советтер Республиказының чедишкин бүрүү бодуда революстуг шимчээшкининиң өзеринге идиг болуп, капиталистиг чурттар капитализмдеи адырлыр апаар. Эге бажында чаңгыс чуртка тиилээн социалистиг революция делегей масштавынга капитализмни социализм-биле солуурунуң бүдүн үезин ындыг янзы ажыдар.

Социализмни национал күштен интернационалчы күш кылдыр хуулдурганы-биле холбаштыр, пролетаржы интернационализм дугайында айтырыг-даа онза ужур-дузалыг болу бергeн. «Күш—чаңгыс эпте!» деп, ажылчын аңгының мурнундагы алдарлыг кыйгырыы амыы үеним байдалдарында чаа ёзу-биле чаңгыланып, социалистиг чурттарның аразында харылзааларга эргежок чугула чүүл болуп турар. Пролетаржы интернационализмдеи үнүп келир деп эргелиг чоруктуң идеязын онзалап демдеглевишаан, Ленин болза, ол идеяны чаңгыс талалай көөр чоруктуң, чүгле бодунуң чуртунуң азы нациязының деп эргезин негээр чоруктуң аймылдыының дугайын оон-биле кады сагындырып турган, ындыг чоруктар национализмге чедирип болур. Ленининиң бодалы-биле алырга, деп эрге бот-бодунга акы-дуңмалышкы дузаламчы-биле болгаш бот-бодун деткижери-биле неметтинер ужурлуг.

Ленин материалистиг диалектиканың мастери болганда, ниитилел болуушкунарын эртем ёзуузуби-биле көрүп болгаш ханызы-биле анализтеп, тодаргай төөгүлүг байдалды шыңгыы барымдаалап чораан. Капитализмден социализмче шилчилгениң тодаргай хевирлериниң янзы-бүрү болурунуң чайлаш чогунуң дугайында түүнелди кылырының аргазын аңаа чогум-на ол чорук берген. Революцияны бөдүүнчүдү болгаш чаңгыс аай кылдыр көрүп турган доктринёрларга болгаш догматиктерге Владимир Ильич шинтпирлин-биле удурланып турган. Октябрь мурнунда-ла, янзы-бүрү чурттарда капитализмниң хөгжүлдезиниң байдалдарының янзы-бүрү болуп турарының дугайын чугаалавышаан, Ленин болза, амгы империализмден даартагы хүннүң социалистиг революциязынче кижи төрелгетеннің кылыр апаары ол орукка-да ол чайлаш чок илереп келир деп демдеглээн. Амгы демисели янзы-бүрү тактиктиг аргаларны төрүттүндүрер. Ындыг болган толээде, «ук үеним социал байдалының өскерилгени-биле холбаштыр, ук үеним ажылдакчыларына чаа, билдинмес демисел хевирлери чайлаш чок болур дээрзин» марксизм хүлээп көрүп турар деп, Ленин онзалап демдеглээн. (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 14, арын 2).

Ленин ону барымдаалааш, аңгы демиселиниң чаңгыс-даа хевирин, оон иштинде чепсектиг тура халыышкынны-даа өскерлиш чок үүве кылдыр көрбейн турган. Тодаргай төөгүлүг байдалдарның үезинде өске хевирлер, а тодаргайларга, революцияны боттандырарының тайбың хевирлери туруп болур болгаш хереглеттинген-даа турар

Ленинизм болгаш делегейниң ажылчын шимчээшкини

Эртем конференциязы доозулган

«Ленинизм болгаш делегейниң ажылчын шимчээшкини» деп эртем конференциязы Москвага болуп эрткен. Италияның Коммунистиг партиязының үндезилекчизи Антонио Грамшиниң мөчээн хүүнден бээр 30 чыл болганын холбаштыр ол конференцияны Делегейниң ажылчын шимчээшкининиң институду организастаан.

Революсчу ленинчи теорияның хөгжүлдези-биле болгаш делегейниң ажылчын шимчээшкининиң амгы практиказы-биле, капиталдың чурттарында пролетариаттың болгаш ооң организацияларының аңгы демиселиниң янзы-бүрү талалары-биле, а ол ышкаш делегейниң ажылчын шимчээшкининиң идеологтуг айтырыглары-биле холбаалыг айтырыгларның талазы-биле 60 чыгам илеткелдерни болгаш дыңнадыгларны сессияның ажылдап турган дөрт хүннериниң дургузунда дыңнап, чугаалашкан.

Ол айтырыгларны делгереңгей болгаш үре-түңнелдиг чугаалажырынга Делегейниң ажылчын шимчээшкининиң институдунуң кол-кол эртемденнери-биле болгаш Совет Эвилелинден өске-даа эртем ажылдакчылары-биле чергелештир акы-дуңма коммунистиг партияларның көскү ажылдакчылары база Италияның, Францияның, Испанияның, Финляндияның, Австрияның, Американың чамдыг чурттарының, Польшаның, Чехословакияның, ГДР-ниң, Болгарияның болгаш өске-даа чурттарның марксисчи эртем төптериниң төлээлекчилери идепкейлиг киришкен.

ДАШТЫКЫДА

МЕДЕЭЛЕР, ФАКТЫЛАР, БОЛУУШКУННАР

АКШ-тың Компартиязының медеглели

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). «Кажан тайбың дээш демисел чүс чылдың сөөлгү чээрби чылдарының иштинде АКШ-ка болгулаан турган бүгү шимчээшкиннерден эң артык калбак массалыг шимчээшкинче шилчип болур ындыг үе эгелээн» деп, АКШ-тың Коммунистиг партиязының «Уоркер» солунга парлаан медеглелинде чугаалап турар.

АКШ-тың Коммунистиг партиязы бо түңнелди чурттуң политиктиг амыдыралында болгулаан чамдык бурунгаар базымнарны барымдаалааш кылган. Чижээ, «негрлериң хостуг эргеги дээш шимчээшкининиң эң салдарлыг болгаш дайынчы элементилери Вьетнамда дайынга удур шимчээшкинге каттышкан» деп, медеглелде дөмдеглеп турар. Оон аңгыда тайбың дээш шимчээшкин профэвилелдерин хаара тударын эгелээн болгаш шеригге келдириишкинге удур кампания калбарып турар, ук кампания тус-тус кижилериң удурланыышкыны болуп турганындан организастыг массалыг удурланыышкын болу берген. АКШ-тың политиктиг албан черлеринге болгаш социал системалынга чигаинер чорук чуртта күштелип, 1968 чылда саналдан кинрери-биле политиктиг айтырыгларны дилеп тывары-биле ажылдап турар кижилериң саны көвүдээн.

«Тайбың дээш база чаа политика дээш шимчээшкиннер бот-боттарындан сырый холбаалыг, ынчалза-даа ол дээрге, чаңгыс агй үүл эвес-тир. Коммунистиг партия хамаарышпас политиктиг угланыышкын дээш шиитпирлиг туржуп турар. Ындыг угланыышкын тайбының болгаш хосталганың идеалдарынга бердиннер хамаарышпас президентиниң кандидатуразын 1968 чылда депшидеринге чедирер ийик дээрзин санап турар бис» деп, медеглелде оон ыңай чугаалап турар.

Демократтыг болгаш республиканчы партияларның иштинде дайынны буруу шавар чорукту кинриштирбишаан, демиселди бүгү деннелдерге идепкейжидерин сүмелеп турар бис. Ындыг болза-даа бо ийи партиялардан дашкаар хамаарышпас массалыг политиктиг организацияларның четкизин тургузары онза чугула деп санап турар бис.

Мексикада совет культура неделязы

МЕХИКО. (СЭТА). Улуг Октябрьның 50 чылы-биле холбаштыр Мексикада совет культураның неделязын эрттирип турар. Неделяның байырлыг ажыдыышкыны чурттуң эң улуг хоорайларының бирээзи Халапага болган. Халапа университетиниң ректору Гарсиа Барна чылганнарның мурнунга чүве чугаалаан. Мексиканың болгаш Совет Эвилелиниң аразында найыралчы харылзааларның хөгжүлдезининиң дугайын ол чугаалаан.

Халапа хоорайга совет культураның неделязының үеэзинде янзы-бүрү чурук делгелгелерин организастаан. 50 чыл дургузунда совет экономиканың хөгжүлдезининиң дугайында, ССРЭ-де дээди болгаш ортумак өөредилгени канчаар тургусканының дугайында, М. Шолоховтуң чогаадыкчы ажылының дугайында университеттиң улуг залына лекциялар болгулаан.

Национал консерваторияның доозукчулары орус болгаш совет симфониялыг музыкага тураскаатка концерт көргүзүп, П. Чайковскийнің болгаш Д. Шостаковичиниң чогаалдарын күүсеткен.

Мексиканың Морелиа дээр өске хоорайында база совет культураның неделязы эртип турар. Хоорайның төп шөлүнде совет чурук делгелгези ажыттынган. Мексикага совет культураның неделязының хүннеринде эң дээре совет кинофильмнериниң фестивалы база эртип турар. Мексика парлалга бо неделяны эрттирип турар чорук ийи чурттуң улустарының аразында найыралды быжыглаарынга бараан болур деп, демдеглеп турар.

Чөвүлел хуралдың түңнелдеринге хамаарыштыр

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тың президентизи Джонсон Уругвайның найысылалы Монтевидеодан ужудуп үнүптериниң мурнунда «америк күрүнелер баштыңнарының ужуражыышкынындан эки хөөнүг чоруп тур мен» деп медеглээн.

Пунта-Дель-Эстеге болган чөвүлел хуралга Джонсон болгаш 18 латин-америк президентилер «Американың президентилериниң декларациязынга», Латин Америкага «ниити рынокту» чоорту тургузарын доктаадып турар «ходелиишкиннер программазынга» ат салган. Эквадорнуң президентизи Аросемена ол документилерге ат салыындан ойталаан. Вашингтониң Латин Америкада политиказын ол ышкы шугүмчүлээн. Эквадорнуң документилерге ат салыындан ойталаан чоруу АКШ-тың Америк дипте политиказынга ажыы-биле хөөн чок болгаш ооң-биле чөпшээрешпейн турар чорукту херечилеп турар. Пунта-Дель-Эстеге ат салган документилер ол политиканы өскерлиишкин чок арттырып турар-дыр.

Делегей садыглажыышкынынга тариф моондактарын чайладыр дугайында болгаш Каттышкан Штаттарның тыпсын турары «дузаламчының» кулданыкчы негелделерин дүжүрер дугайында латин-америк чурттарның бүгү негелделерин Джонсон хүлээвээн.

Пунта-Дель-Эстеге АКШ-тың төлээлериниң кол тиилелгези болза латин-америк чурттарның тодаргай негелделерин «чедиишкинниг ойтур шапканы» болур деп Вашингтонда санап турар. Ынчаарга чедимче чок болган чүвези үүл дээрге, ат салдынган документиде «бөмбүрзектиң барыын талакы чурттарынга коммунистиг айыылдың» дугайында үүлдүг кирбээни кылдыр АП агентилел санап турар.

Латин Американың чурттарынга эң-не сонуургаачыг болуп турар айтырыгларның талазы-биле кандыгдаа тодаргай шиитпирлер хүлээп алдынган документилерде чок болуп турар.

АЯН-ЧОРУК ДООЗУЛГАН

ТЕГЕРАН. (СЭТА). Совет чазак төлээлери ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, ССРЭ-ниң Күрпланының даргазы Н. К. Байбаков баштадыр Иранга он хонук аян-чорук кылган. Парлалгага дамчыдып берген медеглелде чугаалап турарын ёзугаар алырга, Совет Эвилели биле иран национал нефть компаниязы нефтини шинчилеп тыварынга болгаш казарынга база газ садыглажырын көвүдириинге кады ажылдажырын талалар дугуржуп алган. Үлетүрүнүң, оруктарның, электроэнергияның, плотиналар тударының, ирригацияның, демир болгаш өске-даа рудаларны шинчилеп тыварының талазынга төлевилелдерни белеткээринге Совет Эвилели чөпшээрешкен болгаш ол талаларга Иранның хөгжүлдезининиң дөртку планын боттандырар талазы-биле аңаа дуза көргүзер. Ол дузаламчыны көргүскениниң чарыгдалдарын Иран газ болгаш нефть-биле төлеп бээр болган.

З. Клишконуң чугаазы

ВАРШАВА. (СЭТА). Гданьскиде суднолар тудуунуң заводунга В. И. Ленининиң адын тыпсыры-биле холбаштырган байырлыг хуралга ПКАП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнү болгаш секретары Зенон Клишконуң чүве чугаалап турган, демдеглээни болза, улустарның деңгерезиниң болгаш пролетаржы интернационализминиң ленинчи принциптери улуспу Польша биле Совет Эвилелиниң аразында харылзааларның, найыралдың, эвилелдиң болгаш бүгү талалыг кады ажылдажылганың харылзааларының үндезининде салдынган.

Полицейжилерни тудуп хоругдаан

ДЕЛИ. (СЭТА). Делиде 657 полицейжилерни тудуп хоругдаан. Олар ажыл төлевирин бедидерин болгаш күш-ажылдың байдалдарын экижидерин негеп турар. ПТИ агентилелдиң дыңнатканы-биле алырга, тудуп хоругдаашкын үеэзинде массилдежишкин 20 ажыг минутада үргүлчүлээн. Туттурганнарны сөөрткен чүүк машиназы кара бажыңче баар орукка аңдарылган түңнелинде өлгеннер болгаш балыгланганнар бар болган.

Иштики херектер министри Чаванның медеглээни-биле алырга, Делиниң чамдык районнарында хөй санныг полицейжилер дежурныйлаар албанынче үнмээн. Төп курлавыр полицияның болгаш аймык чок чоруктуң кыызыгаар күштериниң отрядтары хоорайның чамдык черлеринде таңныыл албаны эрттирип турар.

Бо чурукту Ассошиэйтед Пресс дээр америк агентилелдиң корреспондентизи Мурнуу Вьетнамга, чепсээн хурааган зонадан элээн мурнуу талага тырттырган. АКШ-тың далай чадаг шериниң солдады «каразып көргени» ийи вьетнам кижини аппар чыдыр. Ол солдат чепсен чок кижилер-биле дайылдажыры белен-дир дээнзиг, сеткили өөрүп, хүлүмзүрүп ерар ышкажыл...

СЭТА-ның телефотозу.

ТЕОРИЯЗЫ БОЛГАШ АМГЫ УЕ

диалектиктиг ёзу-биле көөрүн, пролетариат диктатуразын догуннадып тургузары дээш демиселдиң янзы-бүрү хевирлерин билдилиг болгаш чогуур өйүнде ажылгаарын негеп турар. Коммунистер болза, капитализмден социализмче шилчилгениң кандыг-бир чаңгыс хевири-биле боттарының холун хүлүп алгаш олуруп шыдавас болгаш олурбас-даа ужурлуг, а харын тодаргай төөгүлүг байдалдан хамаарыштыр оларны шилип алыр, тергиндекчи аңыга өлүмнүг согуушкунну таварыштырар болгаш чаа иштилелди тургузары-биле эргечагырганы чаалап алыр дээш, чуртта тургустунган революстуг байдалды мергежилдиг ажылгаар ужурлуг деп, делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң документилеринде онзалап демдеглеп турар.

Буржуаз-демократтыг революцияның социалистиг революцияже шилчип киреринниң дугайында ленинчи өөредиг амгы бо үеге өскерлиш чок ужур-дузалыг. Ол өөредигниң хөгжүлдезинге чаа базым Апрель тезистеринге болгаш Ленининиң өске-даа ажылдарынга кылдынган. Революцияга пролетариаттың гегемониязының дугайында болгаш ооң талазынче тараачын массаларны хаара тудар дугайында, тараачыннарның шимчээшкинин деткиринниң болгаш бүгү хемчег-биле калбартырының дугайында ленинчи өөредигниң ужур-дузазын үнелеп четтинмес.

Ленин демократыг революцияга бүгү тараачынныңың революстуг болдунар аргаларын тодаратканы, тараачынныңың чамдыызы, а чогум-на пролетаржы болгаш чартык пролетаржы кезээ, революцияның социалистиг үе-чадазында ажылчын аңгының шынчы эвилелчизи боолболур дээрзин ооң-биле кады көргүскен. Пролетариат эң ядыы тараачынныңың-биле эвиледдежип алгаш, ыраккы келир үеже сонгаарлатпайн, эрге-чагырганы бодунуң холунга алырының практиктиг болдунар аргазын алыр. Ленининиң ол чаа салыышкынының ужур-дузазы чүдел дээрге, демократтыг революцияның социалистиг революцияже шилчип киреринниң төөгүлүг шыңгыы үзүктелиишкин чокка хандырып болур иштики социал күштерни ооң айытканында болур.

Социалистиг революция болза, капиталистиг чурттарның чүгле база колдуунда революстуг пролетарийлериниң демисели болур эвес, а бүгү-ле дарлаткан улустарның империализмге удур демисели болур дээр ленинчи теорияның ол үүлүдаа ооң дудак чок ужур-дузалыг. Октябрь хоойлу ёзугаар болур чаа үүлдү ажыткан, ооң күжүнде хожудангай чурттар мурнакчы чурттарның пролетариадының дузазыбиле хөгжүлденің капиталистиг чадазын тавардайн, социализмче шилчип болур деп, Ленин бадыткаан.

Ол орук совет Чөөн чүктүң республикаларынга, Моол Арат Республикага социализм тургузуушкунуңуң практиказы-биле хынаттынган. Амгы үеде, кажан социализмниң делегей системазы тургустунганда, мурнунда хожудангай турган чурттарның капиталистиг эвес хөгжүлдезинге улуг болдунар аргалар бар апарган. СЭКП-ниң Программазында демдеглеп турары-биле алырга, делегейниң социалистиг системазы туруп турда кайы-даа чурт, ооң бодунуң хөгжүлдезининиң деңнелинден хамаарылга чокка, социализмге чедире бээр орукка туруптуп болур. Чаа иштилелдиң тургузуушкунунга ук чурт социалистиг күрүнелериниң бүгү талалыг дузаламчызын алыр.

Колониалдыг болгаш национал дарлалдан хосталган чурттарның улам ыңайгы хөгжүлдезининиң оруктарының дугайында айтырыг—амгы үениң кол айтырыгларының бирээзи болуп турар. Мурнунда дарладып чораан улустарны ажылчын аңгының болгаш социализмниң талазынче чаалап алырының дугайында айтырыг интернационалчы ужур-дузалыг деп, Ленин айтып турган. Ол дээрге, делегей айтырыы-дыр, хөөремче чок делегей айтырыы-дыр деп, Владимир Ильич оңзалап демдеглээн. Бүгү делегей масштавында капитализмден социализмче шилчилгениң темпилери ол айтырыны шиитпирлээринден хөйүнде хамааржыр. Чогум-на ону барымдаалаап, коммунистиг болгаш ажылчын партиялар капиталистиг чурттарның пролетариадының социалистиг демиселин дарлаткан улустарның антиимпериалистиг, антифеодалдыг демиселиби-биле тудуштурарынче угланыышкынны быжыы-биле чорудуп турарлар.

Национал хосталгалыг шимчээшкин өзүп турар дээш, «Европаның болгаш Американың пролетариадын революстуг күштерден» казып турган ындыг кижилерге В. И. Ленин шиитпирлиг-биле удурланып турган. (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 45, арын 175—176). Капиталистиг чурттарның ажылчыннарының революстуг демиселиниң болгаш колония улустарның хосталгалыг демиселиниң бот-бодундан хамааржырын демдеглевишаан, Владимир Ильич болза, ол демисел чеднишкинни чүгле делегей пролетариадының деткимчезин-биле болгаш Совет республиканың делегей империализминге удур революстуг демиселиби-биле ыяк холбаага чедип ап болур деп онзалап айыткан.

* * *

Амгы үениң фактыларынга холбаштыр алырга, революцияның тиилелгезиниң байдалдарының дугайында айтырыгны Ленининиң тургусканы солун болуп турар. Буржуаз хажыдыкчылар болза, революцилны ыяавыла дайын-биле холбаштырып турган революсчу кылдыр Ленинни ынчаар көргүзүп турарлар. Ындыг төөгүчүлериниң биирээзи—Бертран Вольф (АКШ) болза, Ленин бистиң вегивистиң онгу чылдарында, ындыг «аас-кежиктиг» болдунар арганың барынга бүүревейн турган хиреңинде-ле, Россияның Австри—Венгрия-биле дайынга үскүлежирин кончуг-ла күзеп турган болдур эвеспе деп бижээн. Ол дээрге меге-хоозун болгаш иүүлдээшкин дээрзин мындыг факт-биле бадыткан болур. Делегейниң бирги дайынынның мурнунда даштыкы журналистериң бирээзи Лениндеи Европага дайын үскүлежиишкинин күзеп турар силер бе деп айтыраргa. Владимир Ильич мынчаар харыылаан: «Мобилизацияга болгаш дайынга шаптыктаар дээш, бодумга күш четтинер бүгү үүлдерни кылып турар болгаш туюлунга чедирер кылыр-даа мен. Капитализмниң угаан-сарыыл чок чоруунуң ужун миллион-миллион пролетарийлер бот-боттарын кырышкан турарын күзевес мен. Аңаа хамаарыштыр чедир билбес чорук турбас ужурлуг. Дайынны объективтиг-биле баш удур көөрү, ол айыыл-халап кыптын үнген таварылгада ону болдунар-ла дээреэн-биле ажыглаарынче чүткүүрү—ол дээрге бир янзы херек-тир. Дайынны күзээри болгаш аңаа ажылдаары—ол дээрге мырыңай өске херек-тир» («СЭКП төөгүзү», т. 2, арын 439).

Амгы үениң оппортунистери буржуаз идеологтарның холунда ойнавышаан, революцияның эргежок чугула негелдези дайын болур деп санап турарлар. Олар болза, революцияның ленинчи теориязының ийи социал системаларның тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынының идеялары-биле харылзаазын хүлээп көрбейн, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын революстуг чорудулганың хөгжүлдезинге шаптыктап турар деп бадыткан турарлар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын — ол дээрге, революстуг шимчээшкинге таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар, күрүнелер аразының аңгы демиселиниң дайын эвес хевири-дир дээрзин олар херекке албайн турарлар. Тайбының политиказы бистиң революциявыстың пропагандисчи күжүн үүс катап улгаттырып турар деп, Ленин чугаалаан.

Революцияны ыяавыла дайын-биле холбаштырып турган «чөөн» коммунистерге удур угланган Лениниң чугаалары маңаа холбаштыр улуг принципиалдыг ужур-дузалыг болуп турар. «Социалистиг революция чүгле улуг ажыл соксадыышкынындан азы кудумчу чыскаалындан, азы аштаанныңың үймээнинден, азы шериг тура халыышкынындан, азы колониалдыг үймээнден кыптыгын үнүп кээп болур эвес, харын кандыг-даа политиктиг кризистен кыптыгын үнүп кээп болур»—деп, Владимир Ильич чугаалаан. (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 27, арын 255).

Революстуг байдал дугайында, революсчу күштерни сырый катыштырарының болгаш политиктиг армияны тургузарының эргежок чугулазының дугайында, массаларны революцияга белеткээрниң дугайында ленинчи идеяларның ужур-дузазы өскерлиш чок. Субъективтиг факторну чедир үнелеп көрбейн, капиталдың кандыгбир «демократизациязының» дугайында, ол бодунуң дарлакчы мөзү-шынарын «чидиргениниң» дугайында чулчуруп, аңаа үндезилээш, революцияның марксисчи-ленинчи теориязын хүлээп көрбейн турган барыын оппортунистерни Ленин кам-хайыра чок шүгүмчүлеп турган. Ооң-биле чергелештир Владимир Ильич «чөөннериң» авантюризминге удур база-ла демисежип турган. Алыс утказы-биле алырга, объективтиг байдалдарны херекке албазы, доозулбаан үе-чадаларны ажа халыыры, ажылчын аңгының күжүнге болгаш күшажылчы тараачыннарның революсчузунга бүзүревеан болуп турган «перманентилиг» революцияның троцкисчи теориязын Ленин шиитпирлиг шүгүмчүлээн.

Пролетариаттың тиилелгелиг революстуг демиселин чорударының кол объективтиг эге үндезини болур тургустунуп келген революстуг байдалды болгаш революстуг кризисти тоомчага албайн, «чөөн» чулчурукчулар ындыг демиселге массаны ыяк болгаш кызымак шудургу белеткээриниң эргежок чугулазын хей деп турарлар. Ынчаарга Лениниң өөреткени-биле алырга, партияның тактиказы массаларның чүгле революстуг хөөнүнге оргаланыып шыдавас, оон туржук чүгле чаңгыс авангард-биле тиилелгелиг революцияны үндүрериниг ынанып болбас. Амдыызында революцияның объективтиг байдалдары чедишкелек турда, эрги тургузугну шуут штурмнаарынче революстуг күштерни киирер чорук болза, революстуг демиселге эдер арга чок когаралды таварыштырып болур өнчүк-чөңгээ болур ийик деп, Ленин онзалап демдеглеп турган.

Чижээ, Германияның Компартиязынга «чөөннер» 20-ги чылдарның эгезинде, бодунуң талазынче массаларны чаалап албайн чыда-ла, «авангардчы тулчуушкуннар» дээр үүлүлче кыйгырып турганы билдингир болгай. Буржуазия ол өнчүк-чөңгээлиг халымак тактиканы барымдаалап көргеш, 1921 чылдың мартта барыын үзелдиг социалистиг удуртукчуларның дузазы-биле Ортаакы Германияның ажылчынарын чепсектиг тура халыышкынче ыдалап үндүргеш, ону кадыгдошкуну-биле бастырып каан. Ленин Германияга ынчаардагы болуушкуннарга хамааржыр материалдарны өөренип көргеш, марттың тура халыышкыны «революстуг ажылчынарның маадырлыг камгалалы болган..., ынчалзажок ол кандыг-даа маадырлыг болган болза, 1919 чылдың январьдан бээр өнчүк-чөңгээлиг чоруктар-биле 20.000 ажылчыннарны өлүрген чазактың өнчүк-чөңгээлиг халдаашкыны-биле моон соңгаар, хей нуруу чүгле бичин районга эвес, а бүгү чуртка коммунистериң талазынга болу бербээже, ындыг тулчуушкунну кылбаза чогуур» деп бижээн (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 52, арын 268—269).

Коммунистер болза, ала-чайгаарлаашкынның аайынга кирип, быдаргай-сандаргай сегиржип алыышкынар дээш туржуп шыдавас, а организастыг, четче-бүрүн, демниг, чогуур өйүнде, белеткелдиг хеделип үнеринге массаны өөредир хүлээлгелиг дээрзин Ленин өске үүл дугайында чугаалаан. Революстуг чимистиң бүрүн четчип быжарының дугайында айтырыгны ол тургузуп турган. Орус революциязының болгаш өске чурттарда революстуг шимчээшкинниң дуржулгазын өөренип көргеш, Ленин польша коммунистерге чоруктан чугаалызына мынчаар сүмелээн: «...элекке үнген тура халыышкынны хан төөгүшкүннүг базары-биле революцияны боой тударының аргазын чазакка болгаш буржуазияга бербес. Өнчүк-чөңгээге алыспас. Улуг чалгыының болу бээрин маңаар: улуг чалгыг бүгү-ле чүвени арыдыр шаптар болгаш коммунистер тиилелгени бээр». Бир эвес буржуазия «кыржыр чорукту күткүп үндүрүшкеш, 10—30 муң ажылчыннарны өлүртүп кагза, ол чорук революцияны саададып, харын-даа элээн каш чылдарда саададып болур» (Чог. бүрүн чыылдазы, т. 44, арын 180—181).

* * *

Социалистиг революция дугайында кол-кол ленинчи идеяларны делегей болуушкуннарының бүгү хөгжүлдези, амгы үениң бүгү болуушкуннары бадыткап турар. Ол идеялар акыдуңма коммунистиг партияларның Москва чөвүлел хуралдарының документилеринде, чогаадыкчы ёзу сиңникен документилерде, илереттинген. Үүгле марксизм-ленинизмниң, социалистиг революцияның ленинчи идеяларын болгаш теориязын чаңгыс аай билир чоруктуң оруктарыбиле оларның тиилелгези дээш демиселдиң оруктары-биле чораш, ажылчын аңгы, бүгү-ле депшилгелиг иштилел-политиктиг күштер империалистиг реакцияга аштырыышкынны таварыштырар, тайбының, демократияның болгаш социализмниң улуг херээнің тиилелгезин чедип алыр.

Л. СЛЕПОВ,
төөгү эртемниериниң доктору.

Удаваас-эжиндириишкинге

Эртен эрте Кызыл хоорайның кудумчулары-биле эргилей берген «ЗИС-5» баш удур доктаадып алган черлеринде машинаны манап турар кижилерни олуртупкаш, Енисейниң оң талазынче хаптар. Абаканче баар оруктап бичин халдып олургаш, ол оң талазында кижи чаазап, тутпаан-даа, а шагдап бээр олап Кара-Хаак биле Кызыл аразынга аргышкан автомашиналарның таптап каапканы орукту өрү довурак-доозунун бурулады халаат. Доге баарында, Бии-Хемниң эринде хем суднолары чыскаап каан черге доктаар. Ол дээрге Үстүү-Енисейниң пароход чери-дир.

Тывада транспорттуң кол хевири автотранспорт. Оң дузаазы-биле пассажирлерни чурттарга пунктуларының аразынга дажыглап, улус ажыл-агыйынга хереклиг чүктерни сөортүп турар. Сөөлгү каш чылдарда бисте транспорттуң база бир хевири—пароходтар ажылдап эгелээн. Олар ыраккы Тожуже аъш-чемни, үлетпүр барааннарын, нефть продуктуларын болгаш өске-даа чүктү чедирип, а оортан ыяш салдадып бадырып турарлар.

Пароход черинде чээрби бир судно бар. Оларны мергежилдиг, боттарының хөрөөнге хандыкшылдыг улус башкарып турар. Бо коллектив, хемниң доъжу эринри билек, эжиндириишкинче кириптер. Сезон октябрь ортан үезинге чедер. Кыжын ол-ла ажылчыннар корабльдерин септеп кириптерлер. Ынчангаш мында хары угда янзы-бүрү мергежилдерни шиңгээдип алган кижилер ажылдап турар. Чайгы капитан-механиктер ам дүңзаалакчылар, чамакчылар апарганнар.

Суг оруу ажыттынарга судноларны эжиндириишкинче киреринге барык белен. Ам сөөлгү үш пароходту чедир септеп-селиири арткан. Ону чорудуп турар кижилер-биле номчукчуну таныштыраал.

Василий Поздняков (№ 1 чурук) судноларның ойлуп, тигленген кезектерин чаартып чамаарынга мергежээн кижи. Оң кылган ажылын өөрү үнелеп, «илбишидичи» холдуг Василий дижирлер. Шынап-ла ооң чамаан черлерин дозулаанда көөрге чаа эттен тудак чок көстүр болду.

Дуржулгалыг капитан-механик Георгий Кириллов (№ 2 чурук) электри-биле демир кезектерни дуцзаалап турар. Ол хүн нормазын үргүлчү ажыр күүсеп келген. Октябрь революциязының бежен чылының оюн удуртуп турар экипажы-биле күш-ажылчы чедиишкиннерлиг утхуурун шиитпирлээн. Ынчангаш ыяш салдадыр үеде үзүктелиишкин чок эжиндирер сорулганы мурнунга салган.

Пароход черинде бригадир, чайгы үеде капитан-механик Виталий Костантинович Тарлецкий септекчилерниң ажыл-ижи-биле бисти таныштырып чораат. Марат Ашак-оолдун (№ 3 чурук) ак сеткилдиг, кызымак ажылдап турарын демдегледи. Енисейдиге хем училищезин дооскан келген аныяк тыва оолду ооң эштери кичээнгейлиг хүлээп алганнар. Өөренип, теория талазы-биле билиглер-биле чепсегленген-даа кижиге практика кырынга ажылдап эгелээнде бергелер таварышпайн канчаар. Ажылдың эвин, аргазын тывары база белен эвес-ле болгай. Аңаа үе-шак-дуржулгалыг кижиниң сүмези негеттинер. Марат ындыг эштерни коллективинден тып алган: капитан-механик Геннадий Владимирович Еремцов аныяк механикке дузалажып, ооң өңүү болу бергеи.

Коллектив эжиндириишкинге бо чылын мурнуидаазындан дээре белеткенген. Судноларны септээр графикти эки сагып, ажылдың шынарын улам бедиткеи.

Ажыл-ишке чүткүлдүг бо коллектив моон-даа дээре көргүзүгдерлиг ажылдап болур турган. Эрткен чайын чүк сөортүрүүнүн планы чедир күүсеттинмээн. Ооң чылдагааны — Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агыйы салдадыр ыяшты чогуур хуусаазында белеткеп бербейн турганы болур. Ынчангаш судноларны чүк манап хөй шакты халас эрттирер ужурга таваржып турган. Ол ышкаш экипажтарның кежигүннери Ырбанда ыяш белеткекчилериниң салдарны багай кожуп турарынга хомудап чугааладылар. Пароходтар безин чокта катерлер-биле ыяш салдадып турган хоочун суг-жу Михаил Иванович Шикин салдарны бакка кожарга хөй каража болуп турарын тодаргай чижектер-биле бадыткап чугаалады. Салдарны бөлүк сывырындак демирлер-биле быжыглап шаржыр. А бакка шараан чудуктар салдаашкын үезинде ушпуп чыдып каар, сывырындак демирни база хере тырттар болур. Экипаж чудукту чидирбес дээп хемчет ап хоозеге-даа, хөй-хөй тудуг ыяжы ышкындырып турар. Сывырындак демир база сыйлып, үстүп каар. Ам ол база ажыглалдан үнер. Ындыг байдал пароход черинге-даа, ыяш ажыл-агыйынга-даа когаралдыг. Ынчангаш хемчилерниң дилээн ёзугаар ооң дамчыштыр Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агыйының ажылдакчыларын салдарны ой-шаанда болгаш быжыг кылдыр кожарынче кичээнгей салырын сагындырар апаар.

База бир саналды өөренип көөрү чугула. Удавас беш ажыл хүнүг неделяже шилчиир болгай бис. Республика найысылалының ажыл-ишчилери ийи хүн дыштаныр. Улуг-Хемни өрү, куду пароходка олурупкаш, селгүүстекеевес кижи кайда боор. Бир эвес пароход черинге пассажирлер сөортүр бир пароходту быжыглаар болза, кымга-даа ажыктыг. Сөөлгү үеде хары угда 60 кижи олуртур «хем автобустарын» Саян мидыңда хоорайларда ажыглап-ла турар болгай. Ындыг пароходтар үнген чарыгдалды ыыска хуусаада дуглап болур. Ынчангаш чогуур органнар бо дугайында шиитпирни хүлээп ап, кызылчыларга болгаш хемчилерге дузалажыры күзенчиг.

М. ДҮЛҮШ.

А. СОДУНАМНЫҢ фотолары.

Репортаж

«Эзиржигешке»

Чоокта чаа бистиң республикадан өң 3ки өөренген болгаш эки чурумнуг бөлүк пионерлер Кара далай кыдыында «Эзиржигеш» деп пионер лагеринге чораан. Аңаа чорааннарның бирээзи, Тожу районнуң Ий сес чыл школазының өөреникчизи Полина Кол мынчаар чугаалап турар:

— Эки өөренген, пионержи ажылга эки киришкен дээш, мени Кара далай кыдыынга дыштаныры-биле чоруткан, улуу-биле өөрээн мен. Аңаа бистиң Тывадан 30 кижи чораан бис. Чеде бергеш, дыштанырыдан аңгыда, өөренип турар аңгыаңгы салдарывысты база өөренип турдувус, чижээлээрге мен немец дыл өөренип турган мен. «Эзиржигеш» пионер лагеринде уруглар дөрт улуг бөлүк кыдыр дыштанып турар, бир бөлүкту-ле база пионер лагери дээр, бистер каш школачылар Строительная дээр пионер лагеринге турган бис, аңаа шуптузу 450 пионерлер турган.

Азас школазының өөреникчизи Рита Чигжит база солун түүлдерни чугаалап турар.

— Бистиң республикадан аңаа барган уруглардың аразында Бай-Тайгадан, Өвүрден, Тожудан, Тес-Хемден болгаш өске-даа районнардан школачылар бар турган. Аңаа 40 хонук иштинде өөренип, дыштанган бис—деп, Рита чугаалап турар. —Пионер лагери кончуг чараш. Аңаа турган, хүн санында чаа-чаа ырларны, танцыларны өөренип ап турдувус. Ында акы-дуңма социалистиг чурттардан база бистиң Төрөөн чуртувустуң аңгы-аңгы булуңнарындан уруглар бар. Бистер шуптувус, эпнайыралдыг, чаңгыс өг-бүленің уруглары дег чурттап турган бис. Улуг-хүн санында-ла бир пионер отряды концерт көргүзер. Понедельник болгаш четверг санында-ла чогаал, механизация болгаш өске-даа бөлүмнерге улуг сонуургал-биле киржип, аңаа өөренип турдувус. Күш-культура болгаш спорт талазы-биле янзы-бүрү маргылдаалар үргүлчү болур. Мээн турганым «Отважный» аттыг отрядывыс шыдыраа маргылдаазынга бирги черни алгаш, шаңнаткан.

К. ХЕРТЕК.

ОРГАНИЗАСТЫГ КОМИТЕТТЕ

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылынга холбаштыр ССРЭ-ниң улустарының IV Спартакиадазының организастыг комитединиң эзлчеглиг хуралы болган.

ССРЭ-ниң улустарының Спартакиадазының программазын ёзугаар спорттуң техниктиг хевирлериниң талазы-биле маргылдааларны ДОСААФ организацияларынга эрттиреринин дугайында, ССРЭ-ниң улустарының Спартакиадазының Украин болгаш Узбек республикаларда көдээ чонуун ортузунда чоруп турарының дугайында, Спартакиаданың хемчеглерин парлалгага, радиога, телевидениеге болгаш кинога чырыдарының дугайында, а ол ышкаш ССРЭ-ниң улустарының Спартакиадазының болгаш школачыларның бүгү-эвилел Спартакиадазының киржикчилериниң медицина хандырылгазының дугайында айтырыгларны организастыг комитет көрүп, чогуур шиитпирлерни хүлээп алган.

(СЭТА).

А. Леонов—Кемеровонун хүндүлүг хамаатызы

Космонавтика хүнүнге алдар кылдыр база космосту шиңгээдип алырынга улуг ачы хавыяазы дээш Кемеровонун хоорай Советниин күүскому ужудукчу-космонавт, Совет Эвилелинин Маадыры А. А. Леоновка Кемерово хоорайның хүндүлүг хамаатызы деп атты тывыскан. Кузбасс чурттуг Алексей Архипович чаш болгаш школачы чылдарын Кемеровога эрттиргениниң уламындан бодунуң чаңгыс чер чурттуглары-биле сырый харылзааны тудуп турар.

Орденни тывыскан

Брест шивээзинин маадыры Борис Афанасьевич Мокровка дайынчы Кызыл Тук орденни тывыскан. Бут шивээзинин өлген камгалакчыларының данзы бижиинге ооң ады 25 чылдың дургузунда кирип келген. Төрөөн чурттуң бедик шаңналын «Кызыл Выборжу» заводтуң слесарь дайынчы алдарның завод хуралынга алганын СЭТА-ның корреспондентизи Ленинградтан дыннаткан.

Бүтүүн эринде улуг оңгу овгар ам-даа чер-биле деңнешпээн. 1941 чылдың июнь 22-де пулемётчик Борис Мокров баштайгы тулчуушкунга аңаа таварышкан. Гитлержи бүзээлээшкиниң дээрбээн шуут өттүр чаза таварып эрткеш, Б. Мокров дайынның оруктары-биле Волганың эриктериндеи Варшава четкен, Солдаттың хөрөөн дайынчы беш шаңналдар каастаан. Ам алдыгы шаңнал-биле ооң өөрү аңаа изиг байырны чедирип турар.

Суг адаанын „телегазы“

МОСКВА. Суг адааның шимчеп чоруур телевизия установкаазы көвүүглериниң, плотиналарның, суг өртээлдериниң тудугжуларынга дузалажы берген. Ам гидротехниктиг тудугнуң суг адаанда кеззөн көөр төлөөде, тускай эртемниг кижилер суг адаанче он-он метр ханылап кирбес. Ону ам суг иштинге шимчеп чоруп болур суг адааның «телегазы» кылыр. Тускай чырыдыкчы херексел чүве көзүлбес булургей сугта безин хайгааралды чорударынга дузалаар.

Бо машинаны транспорт тудуунун Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институтунун болгаш «Газприбораватоматика» дээр тускай конструктор бюрозунун ажылдакчылары чогаадып тургускан.

Ийи хойдан 7 хураган

Ак-Дашта хойжулар Оюн Дажмай-оолдун, Ондар Чотпаның ажаап турар хойларының аразындан ийи хой чеди хураганны ийистээн. Ийи хойжу бир-ле эртен хойларын чемгерип турда, дунгужун төрүүр бир хой долгады бергеин эскерип каан, кадарчылар ону туда хайгаарал турган.

Чыткан хой хураганнаптарга, баштайгы хураганны хойжу кичээнгейлиг ажаап алкан. Ооң соонда ол хой турбаг-даа, хевээр чыдар болган. Аңаа хайгаарал үзүктел чок болган, оон ийги хураган база төрүттүнген. Оон улаштыр ол хой база ийи хураганны төрүпкен. Ийис хураганнарны дуржулгалыг сакманщик Татьяна Тежит хүлээп алган, кончуг эки ажаап турар.

Ооң даартазында эртен хойну одарже үндүрүп турда, база бир хой үш хураганны төрүпкен. Сакманщик Оюн Долума чаш хураганнарны дорукту өстүрери-биле хүлээп алган. Сакманщикти ийистерни сүттүг хойларга чагыштыр эмзирип, оларның менди доругуп өзеринче бугу кичээнгейин салып турар.

Х. ДАДАР-ООЛ.

Таңды район «Тиилелге» совхоз.

СПОРТ

Баштайгы салыышкын

ССРЭ-ниң спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының эвилелинин Чөвүлелиниң шыдыраа федерациязының шиитпири-биле Октябрьның 50 чылынга тураскааткан шыдыраа фестивалы бистиң чуртувуста чоруп турар.

Ол фестиваль спорт коллективтеринден эгелээш, түс-түс эге-чадалар-лыг эрткилээр. Ам бистиң республикада фестивальдың 2-ги чадазы болур, эки-тура «Спартак» спорт ниитилелиниң маргылдаазы эрткен воскресеньеде Кызылда эгелээн. Ында 14 эр, 7 хөрөөжен, 8 оолдар ойнап турар.

Эр улустуң таблицазында Тываның шыырак ойнакчылары Николай Шишигин, Монгуш Кенин-Лопсан, Соян Каң-оол оларның киргени солун болуп турар.

Баштайгы оюнда бир-ле дугаарында М. Кенин-Лопсан Ооржак Безекти уда шаап алган. Өске оюннардан Хову-Аксының оолдары Станислав Панов биле Чапай Сотпаның эки ойнаанны шыдыраага сонуургалдыгларның кичээнгейин хаара туткан. Олар боттарының хоочун-даа, шыырак-даа дээн удурланыкчылары эштер Тугаржык биле Берковичини түс-түзүнде удуп алганнар. Хову-Аксынга болган маргылдаага бирги черни Сотпа, ийигизин—Панов алган. Н. Шишигин биле Н. Чыргал-оолдун оюну төнмээн. Байдал колдуунда деп, ынчалза-даа Н. Шишигиннин нояны шимченгирибиле кара талага бичин айыылдыг.

Фестивальдың маргылдаазы хүннүн-не кежээкинин 5 шак 30 минутада Кызылдың дыштанылганын болгаш культураның Гастелло аттыг парыгының хаак баазазында болуп турар.

Ч. НИКОЛАЕВ.

Сезон ажыттынган

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» колхозунуң күш-культуржулары частың каан хүннериниң бирээзинде чайгы спорт сезонунун ажыдыышкынын чоруткан.

Диск болгаш ядро октаарынга баштайгы маргылдаа эгелээн. Аңаа Николай Базыр тиилээн. Копьё октаарынга Оксур Арапчор тергиидээн. А граната октаарынга Кечин Хүргүлек, кымга-даа аштырбайн, 49 метрни октаан.

Ча адарының маргылдаазынга Михаил Аранчин биле Байкара Бичe-оол олар тергиидекчилер болган. Хол бөмбүүнге 4 команда өйнаан, аңаа школа командазы тиилээш, кубокту чаалап алган, а Оттук-Даш сут-бараан фермазының аныяктары ийиги черни эзлээннер.

Б. МАНДЫП-ООЛ.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

Кино

АПРЕЛЬ 18-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Пущик Прагаже бар чор» 10, 2, «Пар мугулдуру» 12, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Боксёр болгаш өлүм» 2.30, 6.30, «Луговая станциязын утпас сен» 4.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Токиога болган олимпиада» 3, «Стамбул казначейиниң салгалы» 4.50, 6.40, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Өлүм чок Кащей» 11, «Спартак» (1-ги, 2-ги сериялары) 2.30, 5.40, 8.50 шактарда.

ДАГ ЭКСПЕДИЦИЯЗЫНЫН КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНГА: «Даады-ла эпчок чоруитар» 6, 8 шактарда.

«СОВЕТ ТЫВАНЫҢ 10 ЧЫЛЫ» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНГА: «Хаан болгаш генерал» 6.30, 8.30 шактарда.

ХОВУ ТУРЛААНЫҢ ГИГИЕНАЗЫ

Хову ажылдарының үезинде эр, хөрөөжен колхозчулар, совхозтар ажылчыннары хову бригадаларынга үр үеде ажылдап турарлар.

Хову турлагларын тургузуп турган, ховуга ажылдаар кижилерниң культура-амыдырал талазы-биле негелдерин хандырары колхоз баштаар черлериниң, совхозтар дирекцияларының чугула сорулгазы болур.

1953 чылда болган СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун соонда хову турлагларынга ниити чурттарга бажыңнарын, кухняларны колхозтар болгаш совхозтар тудуп турар.

Ынчангаш бо үеги хову турлаглары чаагайжыды туттунган, кажаалаттынган болур ужурлуг, оларга уруглар ялилерни, ниити чурттарга бажыңнарын, машиналарны кадагалаар, техника талазы-биле ажаарынга хереклиг шыыгыг оран-савалары, нефть шыгжаар черлерни, кухня-столоваяны, чем продуктуулар шыгжаар чер бажыңны, чунар бажыңны, душту, ажыл-агый тудугларын тургузаары чугула.

Кижилерниң кадыкшылын камгалаар сорулга-биле хову турлагларын тургузаар черлерни шилип, оларны планнаарынга болгаш тудугларны чорударынга баштаар черлер онза кичээнгейни салган турар ужурлуг.

Хову турлаан тургузар черни шилиирде санитар-гигиенаның дараазындагы негелделерин күүседири чугула.

Хову турлаан бригаданың ажылдап турары хову участогунуң төвүнге, шынаадан 3 км, база довурак доюлдурар оруктардан 100 метр ырак бедик черге тургусса чогуур. Хову турлаа арга чоогунда болза улам эки. Ногаан үүштер кижиниң кадыкшылынга улуг ужур-дузалыг. Хову турлаанын чурттарга бажыңнарының, будүрүлге тудугларының, а ол ышкаш уруглар ялизиниң чанынга кат-чимистиг чараш ыыштарны, чадаң үүштерни, чечектерни тарып олурдуруп сүмелеп турар. Хову ажылынын байдалдарында кижилерниң кадыкшылын камгалаарынга арыг суг улуг ужур-дузалыг. Ажык агып чыдар сугну довуратпайн, хириктирбейн ажыглаары чугула.

Узуп каан ижер сугну кыры шыыглыг ыяш, демир доскаарларга азы бөөшкүнүг доскаарларга шыгжаар херек. Ажык суг шыгжамырларындан ускан сугнуң хоразын хлорлуг чугай-биле арылдырган, бир болза хайындырган ижери чугула. Хову ажылының байдалдарында сугну шын хереглээрин хайгаараар кылдыр колхоз баштаар чери азы совхоз дирекциязы санитария талазыбиле хөй-ниитиниң тускай төлөөзин тургузар, ол төлөө сугну канчаар хлорлаарының дугайында тодаргай сургаалданы участок эмнелгезиниң азы фельдшер-акушер пунктузундан алыр хүлээлгелиг.

Хову ажылының байдалдарында эки организастаан ниитиниң чемненилгези ажыл-ишчилериниң кадыкшылынга улуг ужур-дузалыг. Кижилерге эки шынарлыг, сүүзүннүг чемни хандырар, ижин-шөйүнду аарыгларын болгаш чемден хоранныышкынны болдурбазын магадылаар бүгү хемчеглер алдынган турар ужурлуг.

Хову турлааның кухнязын арыгланыр бажындан, бок төгер онгардан, мал кажаазындан бети дээрге-ле 50 метр ырак черге тургузар херек.

Аъш-чем продуктуларны кухняга салып, тускай саваларга; эзт, балыкты иштин чаймырлап каан демир харжактарга; хлебти тускай муңгаш ыяш харжактарга азы арыг тоодайлар иштинге; сүттү чайырлыг бидоннарга азы баалыңыг саваларга кудуп шыгжаар.

Дүрген үрели бээр чем продуктуларны хонук иштинде хереглеттинер хемчээли-биле сөортүп ап тураа эки.

Кухняга чем белеткээринге хереглеттинер херектелдерни ниитиниң столоваяларыы-биле бир демей кылдыр хандырары чугула. Балык аштаар, эзт кезер, ногаа аштаарынга белеткээн маңзаларлыг столдарны түс-түс кылдыр тургускан, оларны чаныга: «ЧЭ» (чиг-эзт), «ХЭ» (хайындырган эзт), «ЧБ» (чиг балык), «ХБ» (хайындырган балык), «ЧН» (чиг ногаа) «ХН» (хайындырган ногаа) деп бижимелдерни кылылап каары чугула.

Чемни чайырлап каан шой паштарга азы баалыңыг сакыңнарга белеткээр херек. Белеткээн чемни муңгаш савага салыр болгаш 4 шактан хөй эвес, а соок чемнерни (винегретти) 2 шактан хөй эвес үеде кадагалаза чогуур. Бир эвес белеткээн чем дараазының хүнүнге артып калза, ону чер бажың иштинге салыр.

Чайгы үеде столоваяны кухнябиле кожа организастаан, кухняны көжегелеп каап болур. Кухня ажылдакчыларынга болгаш чемненикчилерге чунар демирни түс-түс кылдыр белеткээр. Кухняга-даа, столоваяга-даа сөөктерни, күскелерни тургуспас дугайында хемчеглерни ап, олар-биле демнесежир херек.

Савалар мыңай кылаң арыг кылдыр чугдунган турзун дээш онза кичээнгейни салыр. Хирлиг савалар ижин-шөйүндүүн халдарлыг аарыгларының, чемден хоранныышкынның чылдагааны бооп болур. Чемненикчилер чемненген соонда саваларны дораан чуур херек. Чуурунун мурнунда олардан чем артыышкынарын аштаар. Саваны баштай хора арылдырар поташ деп порошок эзилдиргилиг изиг суг-биле, ооң сөөлүнде арыг изиг суг-биле чугаш, кургадырын сүмелеп турар.

Хову турлааанда чуттуг боктарны, сүрээни аштап арылдырар.

Турлагны арыг-шевер тургузары сөөктер-биле демнеелдиг, ижин-шөйүнду, кыжа аарыгларын болдурбазының кол хемчеглери болур. Ынчангаш кургаг сүрээлерни ортедирин, чем артынчыларын амыталнар чемгереринге чарыгдаарын, чуттуг түүлдерни, өдектин хоразын арылдырып кааптарын сүмелеп турар. Хову турлагларынга арыгланыр бөдүүн черлерни кылып алыры албан болур. Ындыг черлерни чурттарга бажыңнарындан, кухнядан, кудуктан 30—35 метр ырак черге кылыр. Хову турлааның арыгланыр бөдүүн оңгарын көжүрүп эптээр тускай маңзылар-биле дугдаар. Арыгланыр чер ажыглаттынмас үеде ооң кырынга кургаг довуракты хөме чажып каар.

Хову турлагларынга санитарияның чурумнарын сагыыр талазыбиле кижилерниң бот идепкейин калбаа-биле организастаары чугула, чүге дизе участок эмнелгезиниң фельдшер-акушер пунктузунуң ажылдакчылары аңаа хайгааралды үргүлчү-ле чорудун шыдавас, турлагнын арыг-шевер турарынга кижилер боттары сагыш човаар, кым-бир кижи кемдээшкинге, ондактыг айыылга таварышканда эмчи келгиже чедир баштайгы дузаламчыны аңаа көргүзүп база ажылишчилериниң ортузунга санитария талазы-биле тайылбыр ажылдарын чорудун турар.

Хову турлаанга аптеканы азы санитар сумказын организастаан, аңаа шарыг материалдарын болгаш эң-не эргежок чугула эмнерин белеткеп тургузары колхоз баштаар черлериниң, совхоз дирекцияларының чугула хөрөө.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

редакцияның адрези:

Кызыл, Щетинкин—Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнун 24-63, редакторнун оралакчыларының 35-24, 25-38, парысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизинин 23-54, агитация болгаш пропаганда киллизинин 37-13, көдээ ажыл-агый киллизинин 21-47, үлетпүр киллизинин 22-64, чаваа, ажылчын болгаш көдээ корреспонденталер база совет тургузуг болгаш амыдырал киллистеринин 21-27, иштики информация киллизинин 20—60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче болгаар.

Солун неделяда алды катап үнер

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин чанында Парлалга өргелелинин типографиязы. (Кызыл, Щетинкин — Кравченко кудумчузу, 1).

ТС—01074.